

MEIE PERE KALA- AABITS

© Kätlin Vainola. Meie pere kala-aabits (2017)

Autor Kätlin Vainola

Illustratsioonid ja kujundus Kertu Sillaste

Toimetaja Esta Hainsalu

Väljaandja Kalanduse teabekeskus www.kalateave.ee

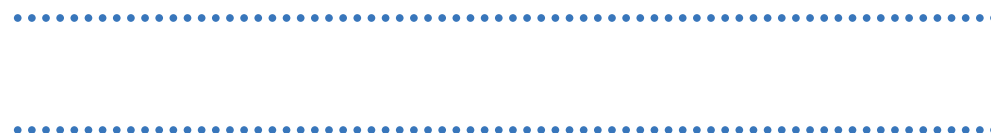
Teostaja Menu Meedia

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISBN 978-9949-549-69-6

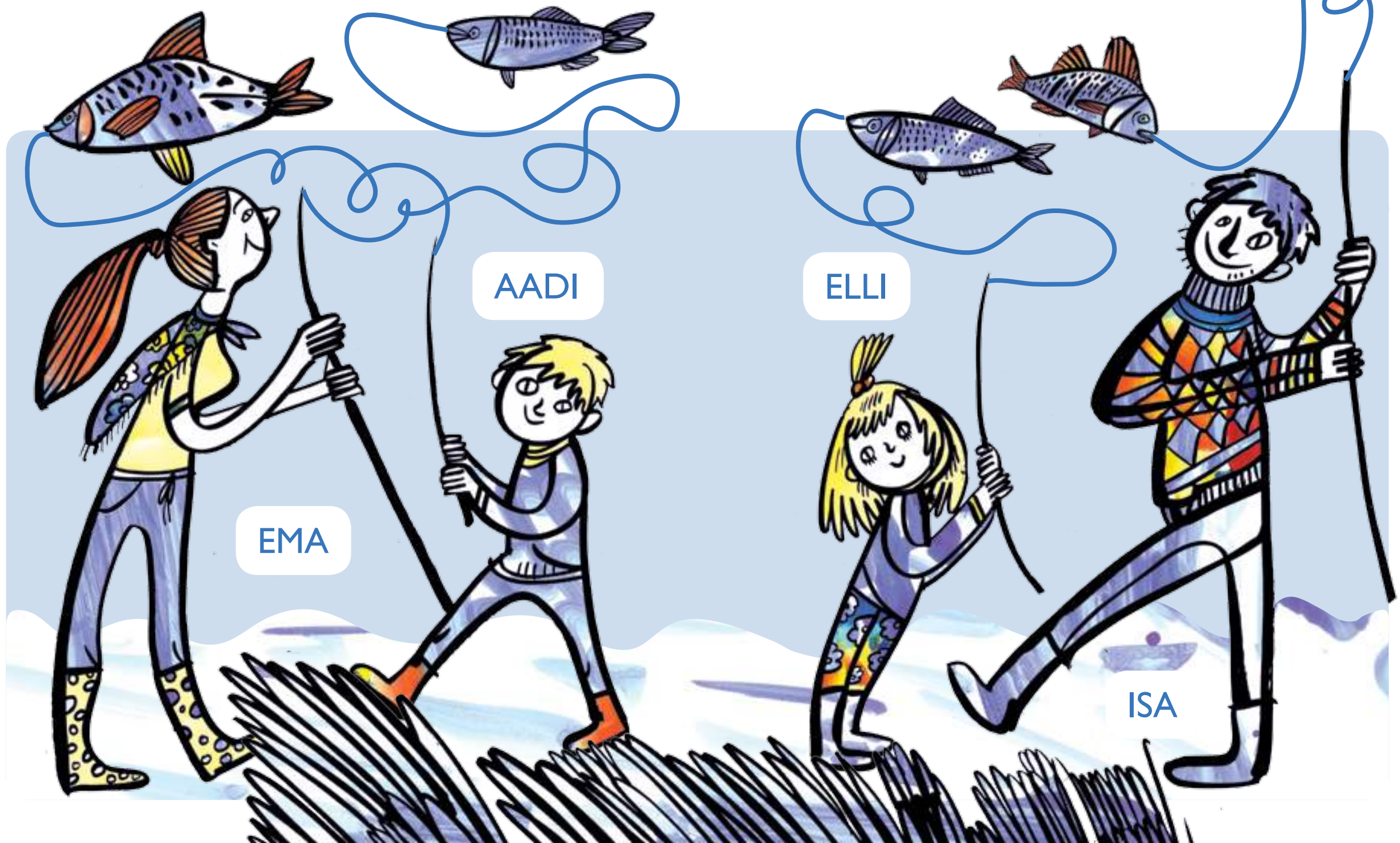
MEIE PERE KALA- AABITS

SELLE KALA-AABITSA OMANIK ON

SAAGE TUTTAVAKS! NEED ON AADI JA ELLI.
NAD ON VEND JA ÕDE.
NENDE EMA NIMI ON LEENA JA ISA NIMI ON SIIM.

TALVEL KÄIVAD LAPSED LASTEAIAS.
EMA JA ISA KÄIVAD TÖÖL.
SUVE ALGUSES LÄHEVAD NAD RÄNDAMA.

NEIL ON SUUR MATKAAUTO.
„SEE ON MEIE TEINE KODU,“ ÜTLEB ISA.
„SIIN ON KÕIK ELUKS VAJALIK OLEMAS,“ LAUSUB EMA.
AUTO NÄEB VÄLJA NAGU RATASTEGA MAJA.
SIIN SAAB MAGADA JA SÜÜA TEHA.

NÜÜD ONGI SUVI KÄES JA SEIKLUS ALGAB!
SEL AASTAL PAKITI KAASA ÕNGED JA PAAT.
NAD HAKKAVAD KÕIK KOOS KALA PÜÜDMA.
„KALATOIT ON VÄGA TERVISLIK,“ TEAB AADI.
„KALAPÜÜK ON VÄGA PÕNEV!“ LISAB ELLI.

Aa

AHVEN ON KALA,
TA EI LIIGU JALA.
TAL ON UIMED, SABA,
AGA POLE NABA.

A A

RAAMAT

AUTO

AADI

KAART

ALGUS

„A-haa! Algas suvi!“ hüüab Elli.

„Hakkame aga astuma!“ lausub Aadi.

„Kõigepealt sõidame,“ teatab ema.

Nad istuvad autosse. Kõik asjad on pakitud. Auto katusel on paat.

„Kas kalaraamat ja kaart said kaasa?“ küsib ema.

„Said küll,“ ütleb isa.

Sõit algab.

Aadi hakkab unistama. Millise kala ta küll kõige esimesena kätte saab?

MISTÄHT ON PUUDU?

H   U   G

L   T   I   K   S

    H   V   E   N

Ee

EMA, EESTI, EMAJÕGI –
TERVE SUVE ME
NENDE SELTSIS VEEDAME.

EE

EMAJÕE ÄÄRES

Esimene peatus on Emajõe ääres. Vesi on sile nagu peegel.

Õhtu on käes. Ilm on soe. Taevas on pisut pilvine.

„Täna näkkab kala hästi,“ arvab isa.

Eemalt tuleb ema Leena.

„Ma leidsin hea koha. Lähme sinna,“ ütleb ta.

Nad võtavad õnged. Õngega saab kala püüda.

Aadi ja Elli lähevad ees.

Aadi käes on purk. Seal sees on kuulikesed. Need pannakse õngekonksu otsa.

Kuulikesed on kalale söödaks.

„Huvitav, kes saab esimese kala!“ killkab Elli.

„Tss!“ teeb ema. „Ära sega kala!“

AITA ELLI KALANI.

li

IMELIK MIS IMELIK,
NINA PEALE KUKKUS TILK.
KALAL VEE ALL POLE VAHET,
SAJAB VIHMA VÕI SIIS RAHET.

||

VIHMAPIISAD

Pisike piisk kukub Elli käele.

„Oi!“ imestab ta. „Kust see siia ilmus?“

Vee peale hakkavad kukkuma tilgad. Tilk-tilk-tilk. Tekivad pisikesed ringid.

„Nii kurb!“ ütleb Aadi. „Me ei saagi kala püüda.“

„Ei ole hullu,“ lohutab ema. „Meil on terve suvi ees.“

„Mina püüan ikka!“ ütleb Elli. „Las sajab!“

„Tegime liiga kiiresti,“ arvab isa Siim. „Meil ongi vaja õnged korralikult üle vaadata.“

Nad lähevad oma matkaautosse.

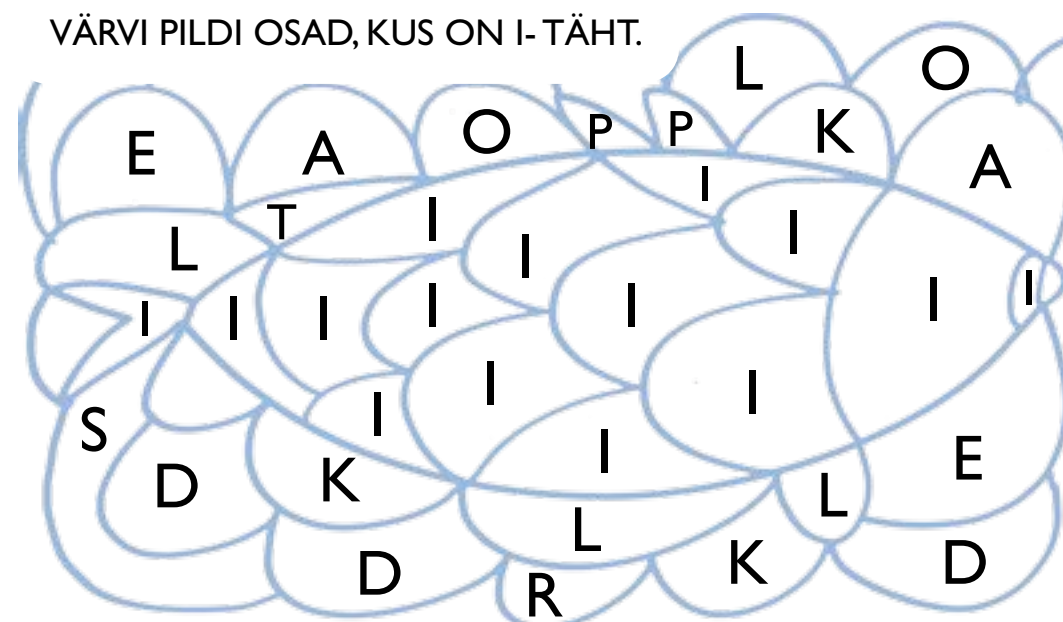
Seal on mõnus.

Piisad kukuvad katusele. Perel on soe. See on nagu väike ime.

Isa võtab õnge.

„Viskame siis õngele pilgu peale,“ ütleb ta.

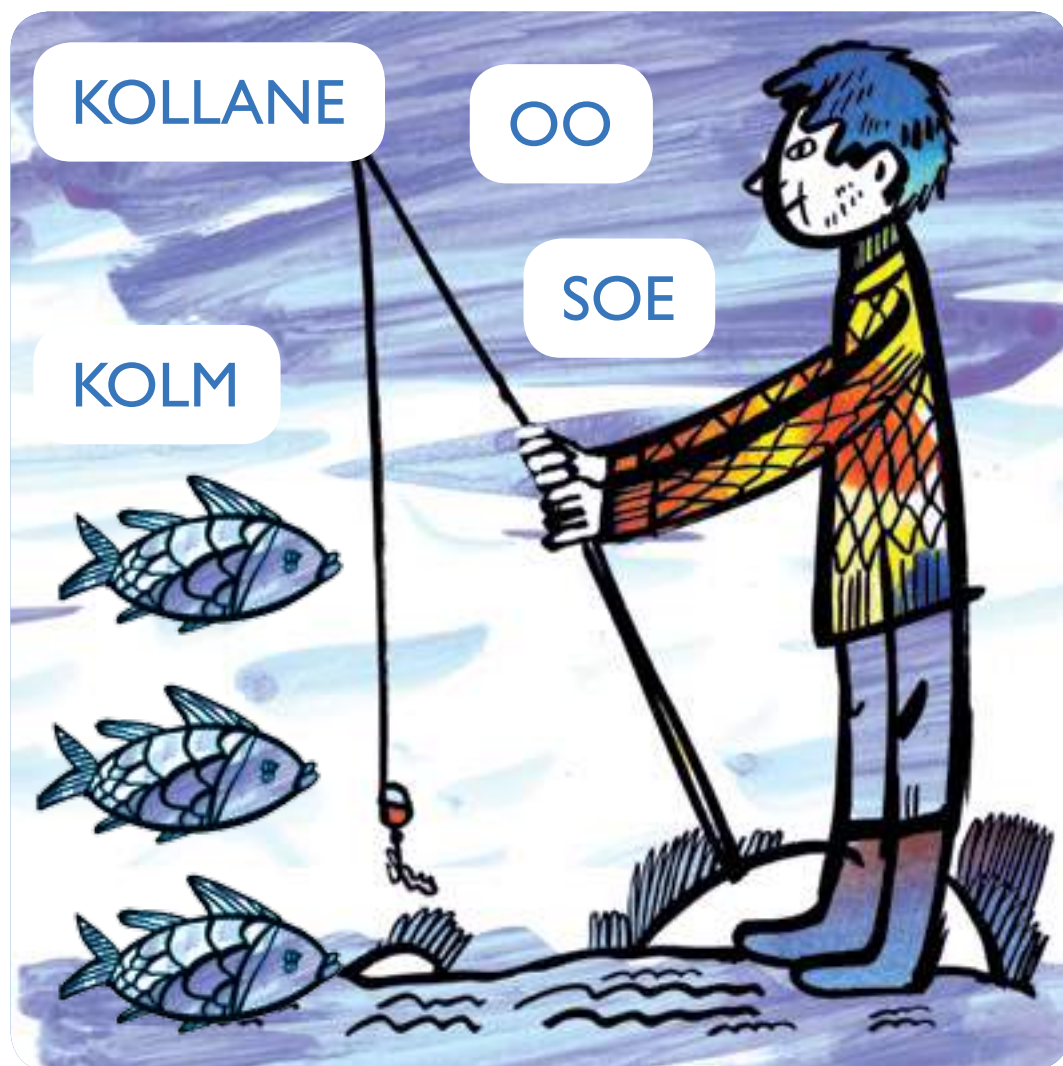
VÄRVI PILDID OSAD, KUS ON I-TÄHT.

Oo

OLGU OOKEANVÕI OJA,
KALAL KEHAKATTEKS SOOMUS.
JOPET-SOKKI TA EI VAJA,
SEE ON TEMA LOOMUS.

OO

KONKS

„Õngega on kõik korras,“ ütleb isa.

Ta on selle üle vaadanud.

Õngeritv on pikk ja kollane. Selle küljes on õngenöör.

„See punase ja valgega asi on õngekork,“ ütleb ema.

Kõige lõpus on üks kõver asi.

„Ja see on see ...“ hakkab Aadi ütleva.

Tal ei tule sõna meelde.

Elli keerab näpu konksu.

„See on ju konks!“ ütleb Elli.

„Jaa, konks!“ hüüab Aadi ja teeb oma sõrme ka konksuks.

„Just!“ ütleb isa.

Vihmasadu on lõppenud. Kaunis loojang on jõe kohal.

ÜHENDA SÕNA JA ÕNGEOSA.

ÕNGEKORK

RITV

KONKS

NÖÖR

Uu

UH! JUHHEI! MUL MEELDIB SUVI!
POLE UUDIS, KUI ON SOE,
ÕUES OLLA ON MU HUVI.
TUPPA PEITU KÜLL EI POE!

UU

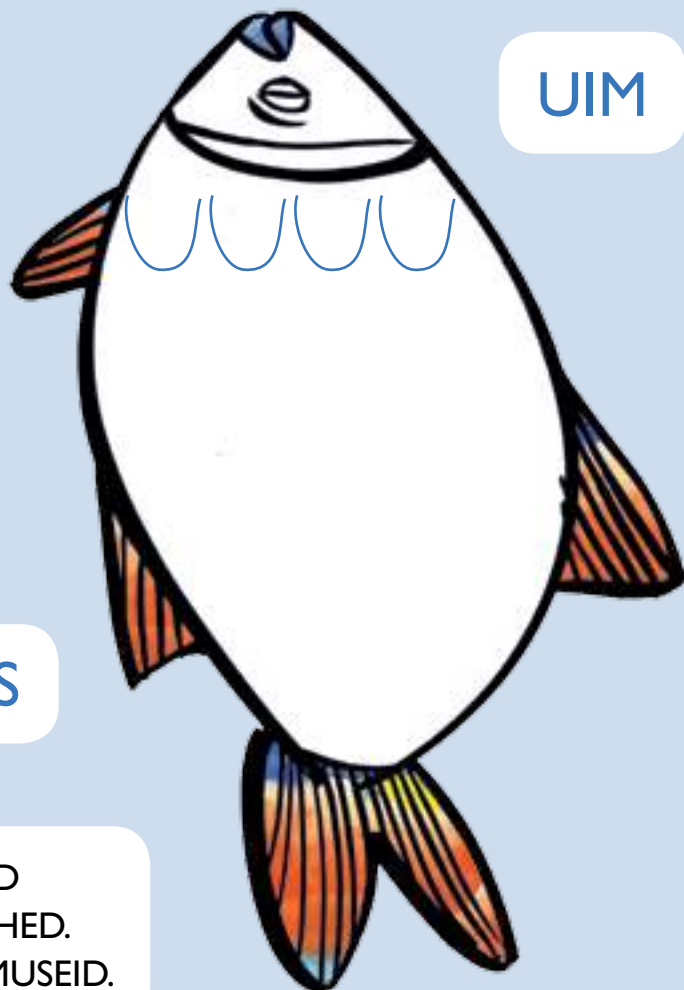
SUU

UIM

SABA

SOOMUS

KALA SOOMUSED
ON NAGU U-TÄHED.
JONISTA SOOMUSEID.

KUS ON PURK?

Telgis läheb uni vara silmist.

„Lähme juba kalale!“ palub Aadi.

„Muidugi!“ ütleb isa. „Aga enne peame otsima kalale sööta.“

See on küll uudis.

„Kust me sööta saame?“ uurib Elli.

Isa annab talle väikse purgi ja labida.

„Söödaks sobivad ussid. Minge kaevake sealt pöösa alt,“ ütleb ta.

Aadi ja Elli lähevad kaevama.

Pärast vihma on kerge usse leida.

Varsti ongi purgis mitu ussi.

Lapsed tahavad minna neid emale-isale näitama.

Aga mis nüüd?

Purk on kadunud. Seda ei ole enam rohu sees näha.

Kogu pere hakkab otsima.

Lõpuks leitakse purk ussidega üles. See on puu all.

Isa lisab purgi sisse natuke mulda.

„Ussid peavad niiskust saama,“ ütleb ta.

Nüüd võib minna.

USS

PURK

LL

LUTS, LATIKAS JA LEST,
MUL ON SELJAS PÄÄSTEVEST.
KUI MA SÕUAN PAADIGA,
KALA PÜÜDMA AADIGA.

LL

LÄHME!

„Lähme jõe!“ hüüavad Aadi ja Elli.

Isa toob paadi kaldale. Kalapüüdjad kannavad kõik asjad paati.

Mis neil kaasas on? Loeme ette!

Õnged, söödad ja võileivad perele.

Kõik panevad selga päästevestid. Aadi ja Elli istuvad paadi keskele. Üks võtab ühe aeru. Teine võtab teise aeru. Ema istub paadi etteotsa.

Isa on kaldal. Ta lükkab paati. Paat libiseb vette.

Isa istub ka sisse.

Nüüd on kõik paadis. Paat liugleb jõel.

Nn

NÜÜD VAATA ETTE,
ET EI KUKUKSVETTE!
JÄTA PAADIS NAER JA NALI,
OLLA SIIN EI TOHIVALI.
ET EI KAOKS SUL KALAÕNN,
OLE VAIKSELT, VÄIKE PÕNN.

NN

KALAÕNN

Alguses saab natuke nalja. Lapsed naeravad ja näpistavad üksteist. Natukese aja pärast hakkavad nad riidlema. Nad tahavad kumbki ise aerutada. Aadi aer kukub vette. Elli nina saab märjaks.

„Nõnda võime ümber minna,“ ütleb isa.

Nad sõuavad mööda jõge edasi. Varsti on näha liivast randa. Isa juhhib paadi kaldale. Kõik saavad õnge. Nad hakkavad püüdma. Kala ei tule ega tule. Igav hakkab. Elli ja Aadi lepivad kokku, et hoiavad õnge kordamööda.

Nüüd on Elli kord. Aadi mängib eemal.

Järsku Elli hõikab: „Näkkab! Kala näkkab!“

Aadi tormab vee äärde. Kala tirib kõvasti.

Elli hoiab tugevasti õngest kinni.

„Anna, ma aitan!“ hüüab Aadi.

Ta võtab õnge. Nüüd tirib kala Aadit vette. Aadi ongi juba jalgupidi jões.

Elli tuleb appi. Kahekesi hoiavad nad õnge. Nad tirivad, kuidas jaksavad.

Lõpuks jõuavadki nad kala kaldale tirida. Ema ja isa on ka juba kohal.

„Ohoo, kus teil on kalaõnn!“ hüüab isa.

Ta aitab kala kinni võtta.

„See on suur särg!“ rõõmustab ema. „Palju õnne!“

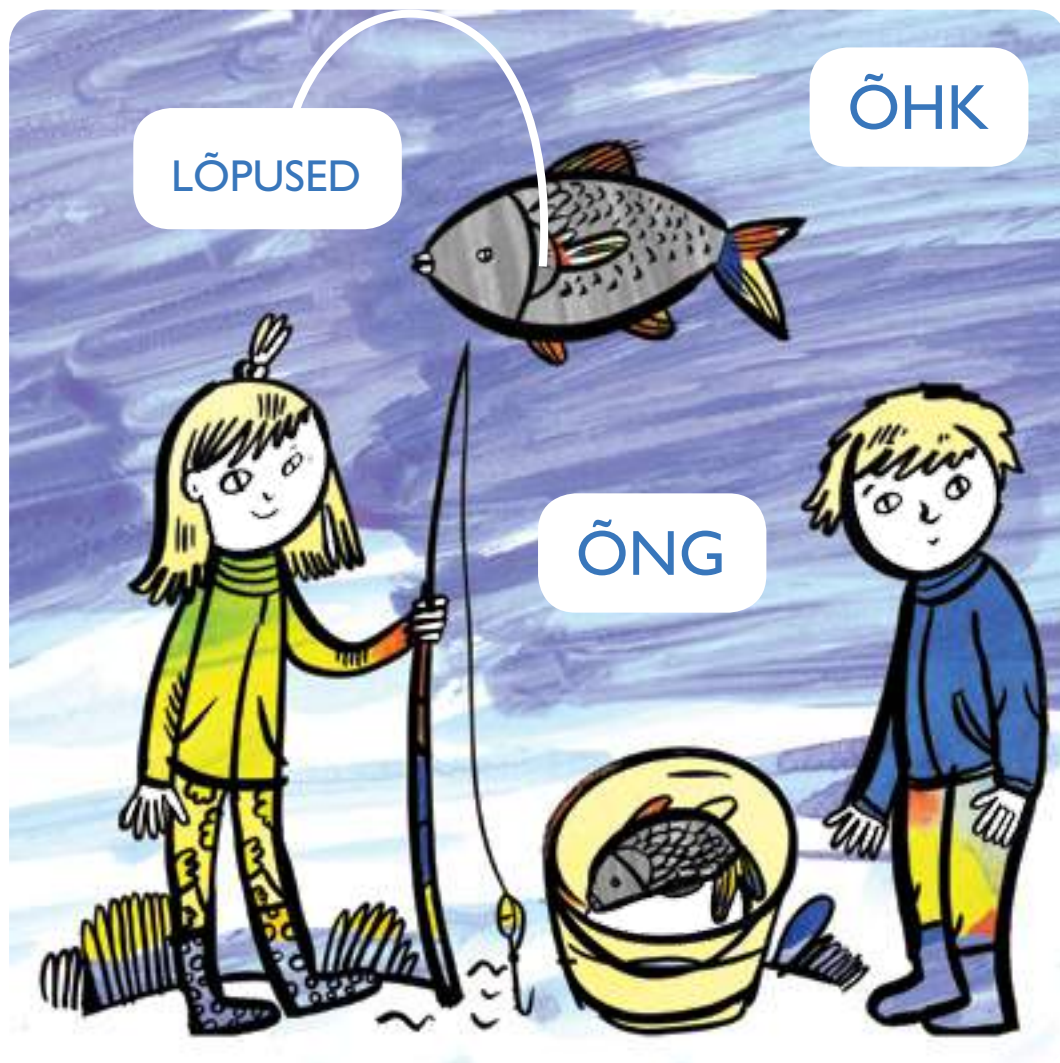
LEIA PILDILT 5 ERINEVUST.

Õõ

SIIS KUI O SAAB PEALE LAINE,
ON TA TÄHT NII EBAMAINE.
Õ ON TÄHT, MIS KÕLAB –
ÕNGE, ÕUE, SÕLME SÕNAS.

õõ

LÕPUSED JA UJUPÕIS

Kala on õngekonksu otsast ära võetud. Kala on ämbri põhjas. Aadi tõmbab esimest korda elus käega üle elusa kala. See on imelik ja põnev tunne.

Elli uurib, kus on lõpused.

„Nende abil kala hingab,“ teab ta juba.

Ema näitab. Need asuvad kala pea tagaküljel. Kui kala hingab, siis hõbedane kate tõuseb. Selle alt paistavad tumepunased lõpused.

„Aga kuidas kala liikuda saab?“ uurib Aadi.

Aadi käis talvel basseinis ja õppis ujuma. Selleks peab ta oma käsi ja jalgu liigutama.

„Paljudel kaladel on ujupõis,“ seletab ema. „Ujupõies on õhk. See aitab kalal üles ja alla liikuda. Kui kala sukeldub, siis läheb ujupõiest õhk välja. Kui kala tahab pinnale tulla, siis on vastupidi.“

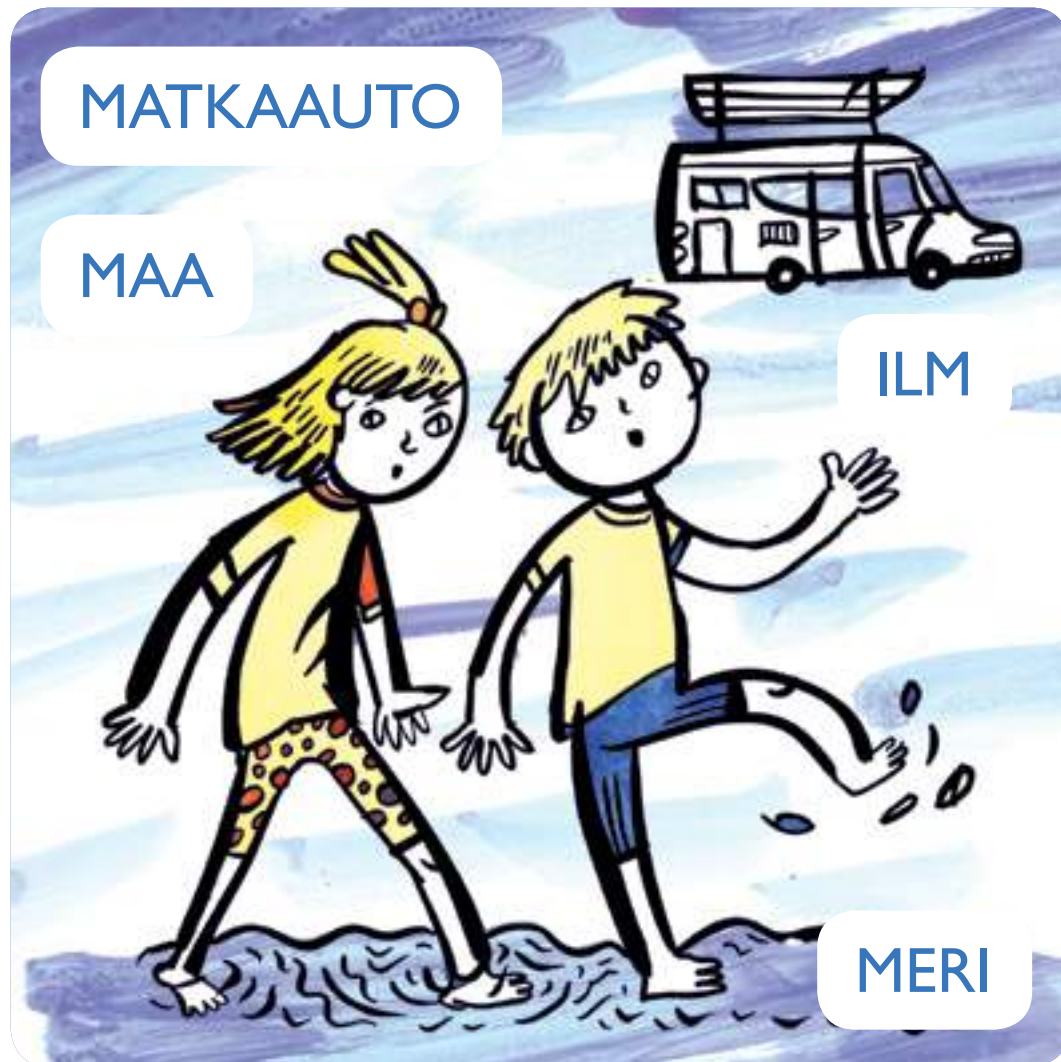
JOONISTA KALAST PAREMALE VEETAIM.
VASAKULE POOLE JOONISTA TEINE KALA.

Mm

JÖGIVOOLAB MERRE,
SUURDE VETEPERRE.
SOOLANE ON MEREVESI,
MITTE MAGUS NAGU MESI.

MM

MERE ÄÄRDE

Matkaauto müriseb mere poole. Mõne aja pärast on kõik see pere mere kaldal.

Meri on suur ja lai. Mahe tuuleõhk puhub näkku.

Aadi katsub varbaga vett. Terav asi torkab tema jalga.

„Ai!“ karjatab Aadi.

„Mis juhtus?“ hüüab ema ja jookseb kohale.

Väike hõbedane kala ujub eemale.

„See on ogalik!“ ütleb ema. „Tema torkas sind.“

Aadi jookseb kaldale. Vesi pritsib talle näkku.

See on natuke soolane.

„Toome õnged! Siin on kala!“ hüüab Aadi.

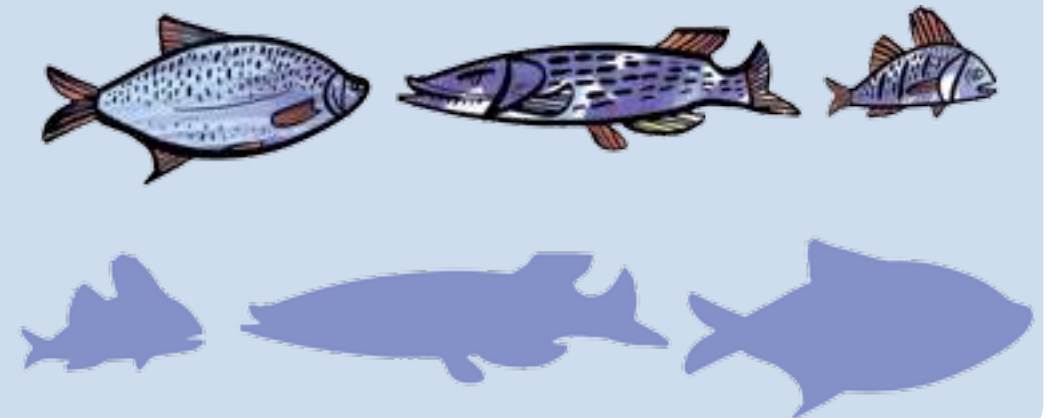
„Mine nüüd!“ ütleb ema. „Ogalik ei ole inimesele söögiks sobiv.“

„Minu sõber rannakalur Rain elab siin lähedal.

Tema käest saame meie kala,“ ütleb isa.

„Läki talle külla!“ hüüab Elli.

MILLISEL KALAL ON MILLINEVARI?

Rr

RAIN VIIB VÕRGUD PAATI,
RÕÕMSALT TEMA SABAS KÄIME.
PLAAN ON VARAVALGEST SAATI
PÜÜDA RAHVUSKALA RÄIME.

RR

ÜHENDA SÕNA ÕIGE OSAGA.

SILM

PEA

UIM

SUU

SOOMUS

SABA

RANNAKALUR RAIN

On varahommik. Peaaegu öö. Aga Aadi jookseb telgist välja.

Tal on pissihäda.

Rannakalur Rain on juba üleval. Ta uurib vörke.

„Kas sa lähed merele?“ küsib Aadi.

„Jaa, viin võrgud vette. Pärast toome koos välja,“ ütleb Rain.

„Mina tahan kohe kaasa tulla!“ hüüab Aadi.

Ta jookseb telki. Kõik magavad.

Aadi ajab nad üles.

Emal lubab Aadil merele minna.

Elli tahab ka minna. Silmas ei ole enam une raasugi!

Nad panevad kalapüügiriided selga.

Nüüd on paadis kolm kalurit.

Kajakad kisavad ja lapsed on õnnelikud.

„Meie suguvõsas on kõik olnud kalurid,“

ütleb rannakalur Rain.

Aadile ja Ellile meeldib see suguvõsa väga.

Küll on tore kogu aeg merel käia!

VÄRVI NEED VÕRGUSILMAD, KUS ON R-TÄHT.

Ss

SUURES MERES MITU SAART,
ÕIGET PAIKA NÄITAB KAART.
OLGU SAAR SUUR VÕIVÄIKE,
SELLE PEALE PAISTAB PÄIKE.

SS

SAAK

Paat sõidab saare poole. Sõbrad on põnevil. Saare juurde viisid nad hommikul võrgud. Nüüd sõidavad nad saagi järele.

„Mis kala me täna saame?“ küsib Elli.

„See on veel saladus. Vaatame, mida meri annab,“ muheleb Rain.

„Mina tahan süüa rahvuskala räime,“ teatab Aadi.

„Räimepüük on kõige parem kevadel,“ ütleb Rain. „Praegu on soe suvi. Kohe saame teada, millist kala täna sööme.“

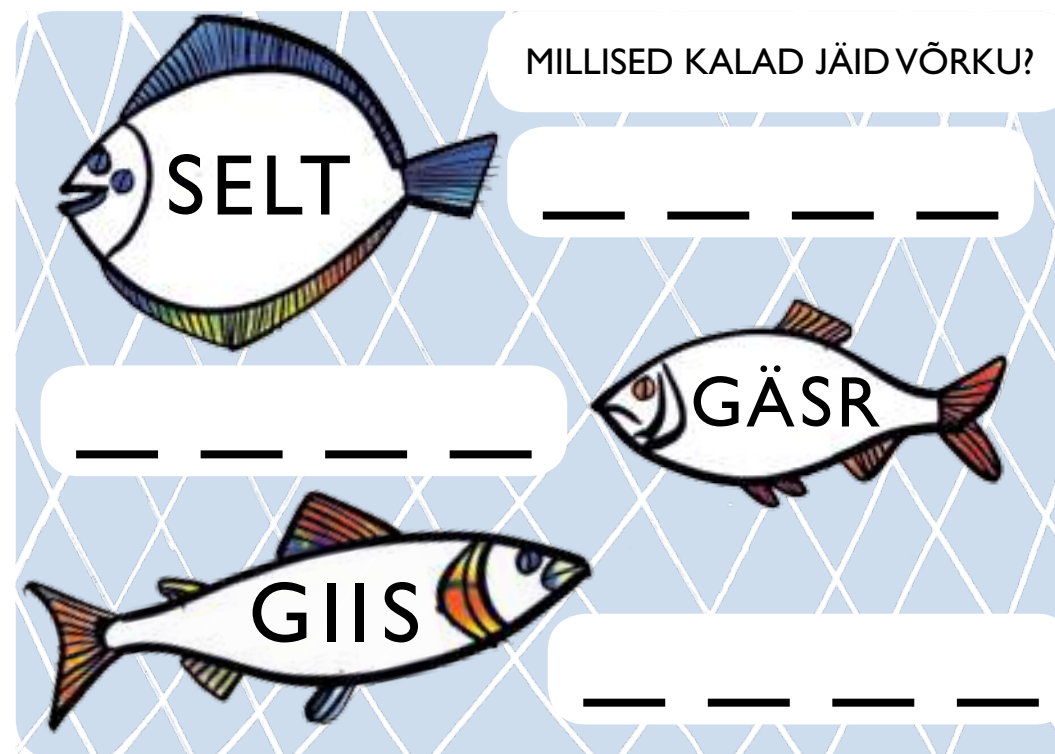
Rain ja isa tõmbavad võrgu paati.

„Kes siin siis on?“ uurib isa.

„Segane seltskond,“ ütleb Rain.

Võrgu sees on suur hulk kalu.

Aadi ja Elli ei teagi nende kõigi nimesid.

Pp

PAADI KODU PAADIKUURIS,
KUI ON TALVEKUUD.
SUVEL PAADIL SUVETUURID,
TEHA TAL ON PALJU MUUD.

PP

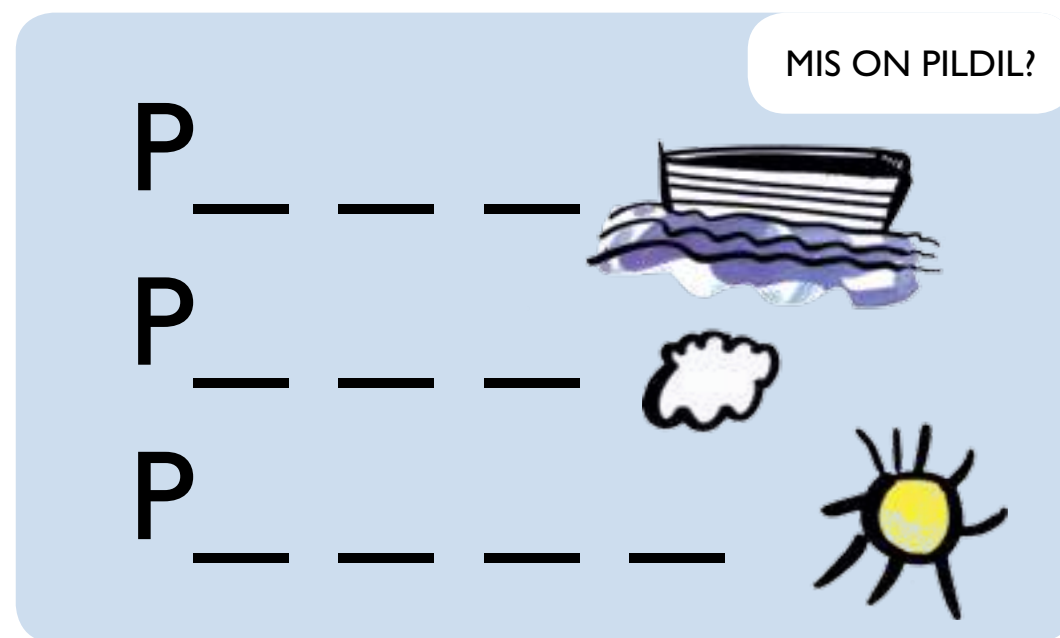
PAADID JA POOD

Mootorpaat podiseb maa poole. Paadikuur paistab juba. Põnev on olla Raini juures. Kaldal näitab Rain lastele uut paati. Seda alles ehitatakse. Paat on puust.

„Meie pere on rannarahvas,“ ütleb Rain. „Juba minu vanavanaisa pidas siin talu. Meie leib on ikka merest tulnud.“ Aadi ja Elli saavad aru küll. Merest ei tule leivapätsid. Sealt püütakse kala. Seda Raini pere sööb. Vanasti vahetati kala vilja vastu. Nüüd müüb Rain kala teistele.

Rainil on külatee ääres väike kalapood. Sinna viib ta kala, mida merest püüab. Inimesed tulevad ja ostavad värsket räime, siiga, lesta ja ahvenat. Nad saavad ise kalast süüa teha. Pärast kiidavad. Mõni teeks Rainile kohe pai.

„Pole enam aega jutustada,“ ütleb Rain. „Kala on püütud. Nüüd tuleb hakata puhastama.“

Bb

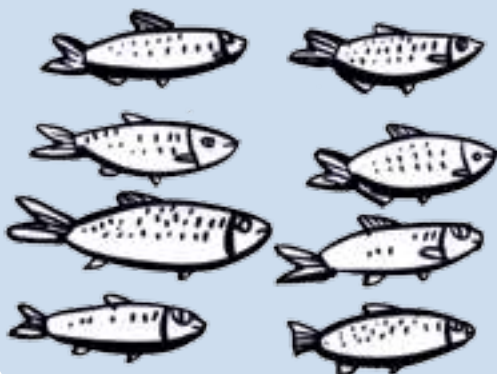
ON BRUNOL SABA PÜSTI,
KUI OOTAB KALALASTI.
JA BIBI LIMPSAB VURRU,
TA KÕHT LÖÖB RÕÕMUST NURRU.
ON PEAGI PIDU KASSIPEREL,
KUI KALAMEES TOOB SAAGI MERELT!

BB

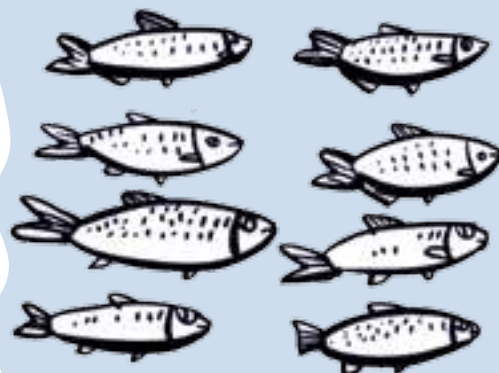
BIBI SÕI ÄRA KUUS KALA. BRUNO SÕI ÄRA VIIS KALA.
VÄRVI KASSIDE SÖÖDUD KALAD.
MITU KALA JÄI KASSIDEL HOMSEKS?

BIBI

BRUNO

KALA PUHASTAMINE

Kassid Bruno ja Bibi sibavad jalus. Nad on nüüd kalameeste suured sõbrad. Rain viskab neile kaks kala. Kassid rabavad kalad õhust kinni.

Kast kaladega viiakse välikööki. Kõik kalad puhastatakse ära. Siis pannakse kala soolvette.

Osa kala läheb jääkappi. Seda ei sööda kohe ära.

Suitsuahi juba tossab. Esimesed kalad võetakse soolveest välja ja pannakse restile rippuma. Kalarest läheb ahju.

Bibi ja Bruno sibavad jälle laua all. Banaani ega beseed nad ei taha. Nemad tahavad ikka kala. Ja seda nad saavad!

Midagi ei visata ära. Väiksed kalad lähevad kassidele.

Kalarootsud, pead ja sabad lähevad suurde kaussi. Neist keedetakse suppi.

„See on nii hea kraam. Siit ei raatsi midagi ära visata,“ ütleb isa.

Ta ootab ahju kõrval nagu Bibi ja Bruno.

Ta teab, kui hästi maitseb värskelt suitsutatud lest!

Vv

VITAMIINE SAAD SA KALAST,
KALTSIUMIT JA RAUDA.
ÄRA LOOBU KALAPALAST,
VÕTA ISTET LAUDA!

VV

VÄGA KASULIK KALA

Suured inimesed on võtnud ahju ette rivvi.
Ongi aeg kala välja võtta. Viimane kui üks.
„Vau! Vahi!“ hüüab ema.

„Viimase peal!“ teatab isa.

Aadi ja Elli vaatavad pealt. Esialgu nad kahtlevad.

„Ei tea, kas on ikka hea?“ mõtleb Elli.

„Võib-olla on imelik maitse?“ pakub Aadi.

Värske suitsukala viiakse lauale.

Seal on veel kodus küpsetatud leiba, värsket kurki ja
maitserohelist.

Kõik lasevad hea maitsta.

Aadi ja Elli võtavad lõpuks ka tüki kala.

Ja siis veel ühe ja siis veel ühe ja veel ühe ...

“Väga hea!” kiidab Elli.

„Palun veel!“ teatab Aadi.

Aga taldrik on tühi.

See kõik käis väga kiiresti!

MILLISED SÕNAD SOBIVAD TOIDU KIRJELDAMISEKS?
VÄRVI NEED.

LÕBUS

KASULIK

HEA

ARG

TERVISLIK

MAITSEV

JULGE

Kk

KASVANDUSES KALU
KOHATA VÕIB PALJU!
KÕIGE SUUREM TUUR,
KOHAL ON KA KOHAD.

KK

PROOVI SÕNU KASVATADA.
LISA SÕNALE TEINE SÕNA JA SAAD LIITSÕNA.

KALA

KORK

ÕNGE

KUUR

PAADI

VEST

PÄASTE

MEES

KALAKASVANDUSES

Käes on aeg edasi liikuda.

Pere pakib asjad matkaautosse. Sõit läheb jälle lahti.

Tee peal näevad nad kollast maja. Sellel on silt

„Kalakasvandus“.

„Kuulge! Käime siin ära! Vaatame, keda me kohtame!“ ütleb

ema. „Kalad ei kasva ainult meres, jões ja järves.“

„Jaa! Võtame õnged ka kaasa!“ hüüab Elli.

Isa ja ema naeratavad.

„Õngega ei ole siin midagi teha,“ ütlevad nad.

Kohe ukse juures on laud. Seal istub kalakasvanduse töötaja.

Tema laual on suur ekraan. Siit näeb ta, mis kasvanduses

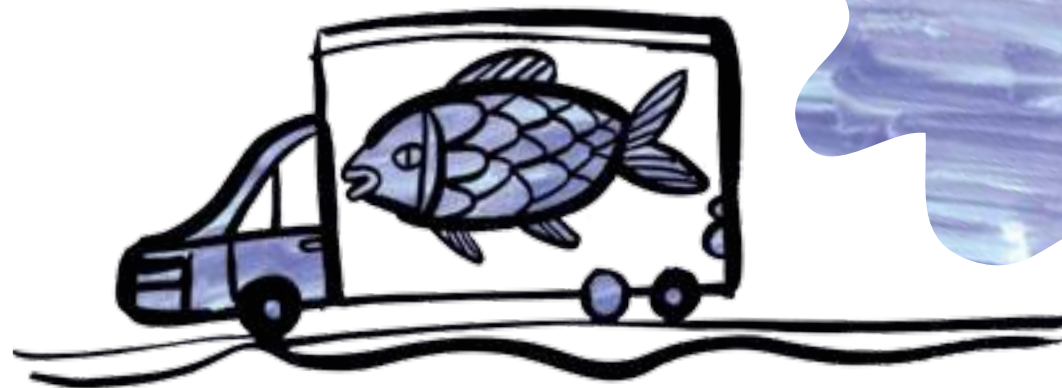
toimub. Üks kaamera näitab väikeste kalade basseini. Teise

kaamera abil saab näha keskmiste kalade kasvamist. Kolmas

kaamera näitab suurte kalade toitmist.

Keegi kuskil õngega kala ei püüa. Kala lihtsalt kasvab siin. Kui

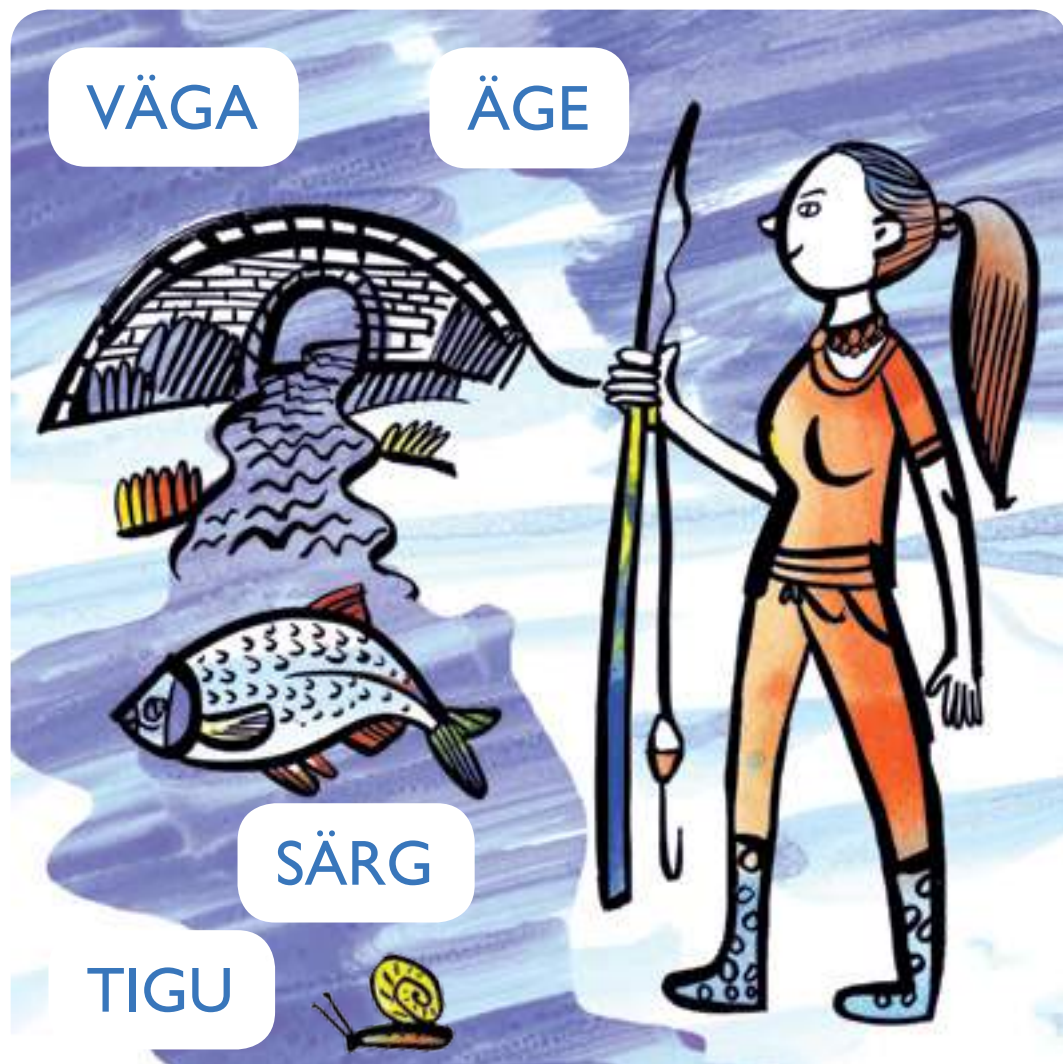
kala on suureks kasvanud, viiakse ta poodi.

Gg

LIIGUD RINGI, ON MAAILM SUUR JA LAI,
SUL KOHTI NÄITAB GLOOBUS.
ON MUJAL KALU TEISI, NÄITEKS HAI –
KÜLL KIRJU ON SEE LOODUS!

GG

TIGU TEEB TRIKKE

Auto sõidab üle silla. Silla all voolab jõgi.

„Ehk elab siin mõni särg?“ küsib isa.

„Särg meeldib mulle väga,“ lisab ema.

On aeg natuke õngitseda.

Kõigepealt kogutakse ussikesi.

Aadi näeb tigu. Teol on valge täpp koja peal.

„Ma võtan selle teo koja kaasa!“ ütleb ta.

“Tigu tahab looduses olla,” arvab ema. Ta tõstab teo kivile.

Varsti on ämbris mitu särge. Nad sõidavad edasi. Aadi vaatab autos kalaämbrit. Selle küljes on tuttav tigu. Tal on valge täpp seljal.

„Tundub, et tigu tahab ikka kaasa tulla!“ teatab Aadi.

KIRJUTA PUUDUV TÄHT.

H	A	U	

Õ	N	

T	I		U

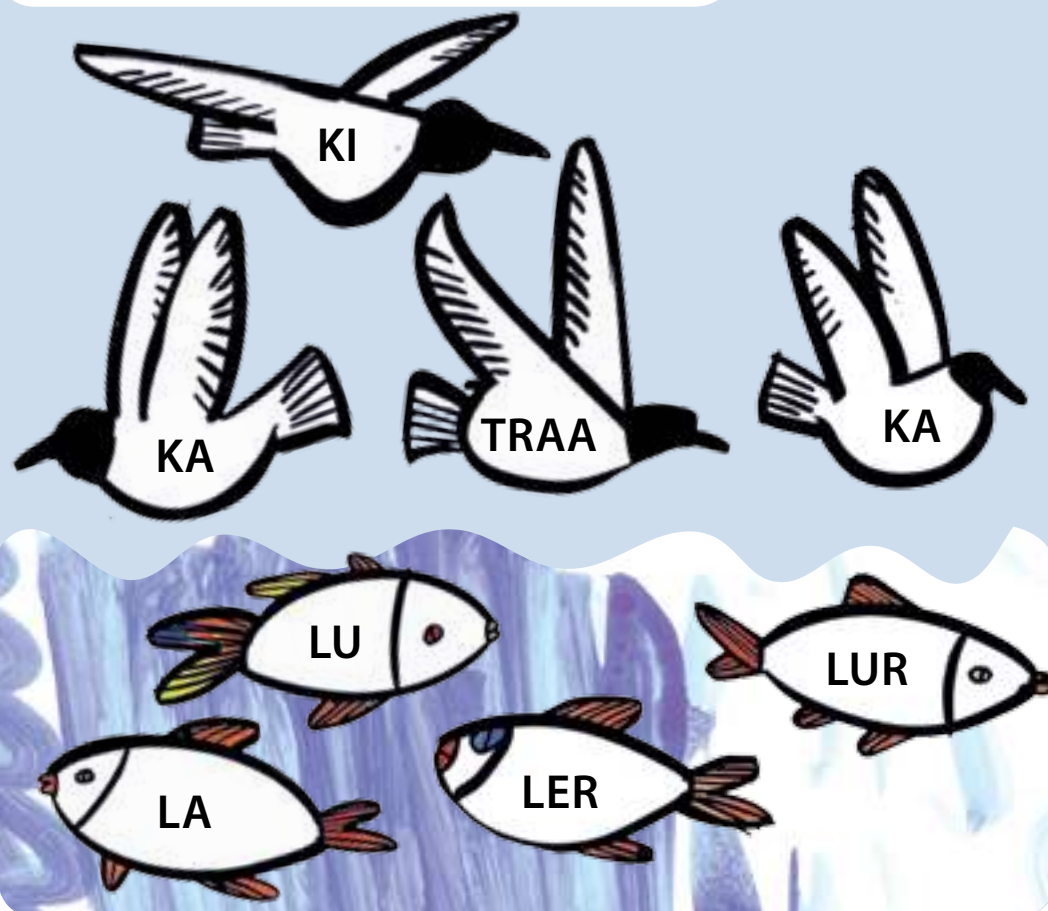
S	Ä	R	

Tt

TUBLI TRAALER TULEB TÖÖLT,
KALASAAKI TULVIL TÄIS.
TEMA KANNUL TIHEDALT
TERVE PARV ON KAJAKAID.

TT

MIS SÕNAD SIIN KIRJAS ON?
ÜHENDA JOONEGA KAJAKAS JA KALA.

TRAALER TRAALIB TRAGILT

Emma telefon tiriseb. Talle helistab taat. Ta kutsub külla!
Elli ja Aadi vanaisa kutsutakse taadiks. Taat on kalur. Ta töötab
kalalaeval. See on traaler. Traaler sõidab merel. Tavaliselt püüab
taadi traaler kilu ja räime.

Traaleri nimi on Tralla.

Taat teeb ikka nalja.

„Õelge kiiresti: traaler Tralla traalib tragilt,“ lausub ta.

Elli ja Aadi teevad proovi. See on täitsa võimatu.

Tähed lähevad sassi.

„Natuke tuleb teil harjutada. Tehke veel trenni!“ naerab taat.

Taadi juurde viibki nüüd tee.

Tore, et lapsed saavad ka taadiga merele kaasa minna. Avavees
ujuvad ringi suurtes parvedes kalad. Seal on kilud, räimed ja
tursad.

Traaler tiirutab merel. Traaleri taga on traalikott. Sinna sisse
jääd kalad.

Terve tee kisavad kajakad traaleri kohal.

Kajakad tahavad ka kala.

TAAT

TRAALER

Dd

SUVEL SADAMATES SAGIN,
KÕIK ON KALA SAAMA TRAGID,
ON SADAMAS KA KAJAKAS
NING SUUNDA NÄITAB MAJAKAS.

DD

JOONISTA KALAMEHE UNENÄGU.

LAADAPÄEV SADAMAS

Sadamas on laadapäev. Siin müüakse kala. Tehakse paadisõitu ja õpetatakse kala püüdma.

Kohal on ka president.

Ta alustab kõnet: „Daamid ja härrad, noored ja vanad! Tere tulemast laadale!“

Elli ja Aadi osalevad õnneloosis. Nad keerutavad loosiratast. Elli võidab suitsuahvena. Aadi saab doomino. Sellel on kalapildid.

Kalda peal on kohvik. Inimesed istuvad diivanitel ja tugitoolidel. Nad söövad kala ja räägivad juttu.

Kalur Dima istub ka diivanile. Ta on päris unine. Ta on mitu ööd merel käinud. Dima jääb diivanile tukkuma.

„Tudu-tudu,“ laulab vesi talle kalda ääres unelaulu.

Üü

KALA KASULIK ON SÜÜA,
SEDA VÕIB KA MÜÜJA MÜÜA.
KÕIGE PAREM PÜÜDA ISE,
KUI ON TÄPNE ÕNGEVISE.

ÜÜ

MÜÜGILETI TAGA

Tädi Ülle müüb laadal kala. Tal hakkab külm.

Aadi ja Elli seisavad leti ees.

„Palun müüge natuke minu asemel,“ ütleb Ülle. „Ma lähen otsin autost jaki ja mütsi.“

Aadi ja Elli on nüüd ise leti taga.

„Tulge kala ostma!“ hüüavad nad.

Kohe külastavad inimesed kalaletti.

Lapsed müüvad hoolega.

Ülle tuleb tagasi. Ta kiidab lapsi.

„Me lähme püüame nüüd juurde,“ ütlevad Aadi ja Elli.

Nad võtavad õnged ja lähevad sadamakaile.

MITU KALA LAPSED MÜÜSID?

5 - =

3 - =

2 - =

RÄIM

AHVEN

LEST

Öö

KUI ON KÄTTE JÕUDNUD ÖÖ,
 SA ÄRA KARTMA LÖÖ!
 MEID OOTAB TÄHTIS TÖÖ –
 ÖÖPÜÜK NII SALAPÄRANE,
 EI SEDA MAGA MAHA ME.

ÖÖ

ÖÖPÜÜK

TÖÖ

SÖÖT

PIME ÖÖ

VÄRVI SÕNAD, MILLES
ON Ö-TÄHT.

ÖÖPÜÜK

Ööd on augustis pimedad.

Elli, Aadi, ema ja isa kõnnivad mööda kallast.

Jakinööbid on kinni pandud. Jahe on.

Öötaevas on tume ja tähti täis.

„Pöörake ümber,“ sosistab järsku Elli.

Elli on kinni jäänud. Kummik on okste vahel.

Isa aitab Elli välja.

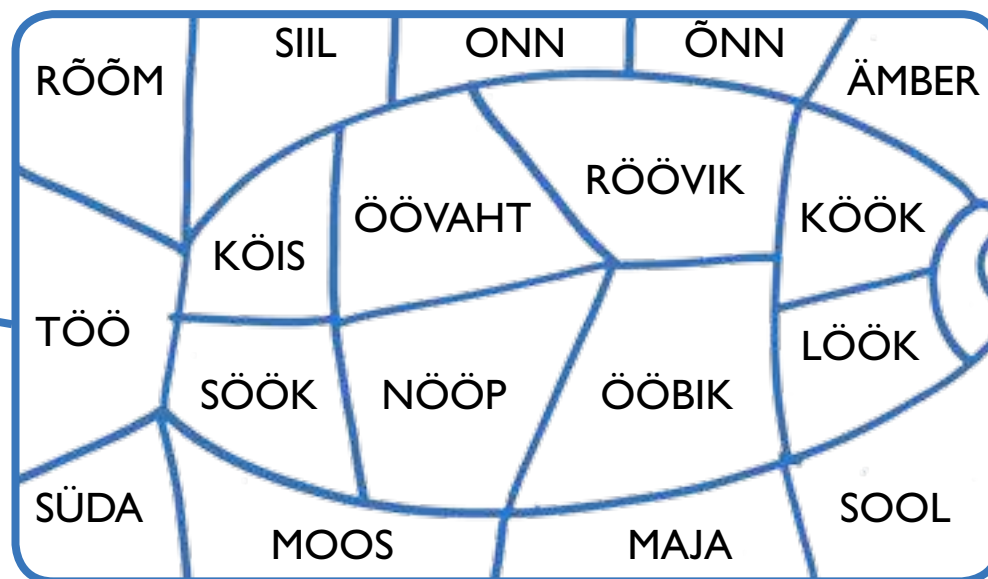
Nad lähevad edasi.

„Jääme siia,“ ütleb isa sosinal.

Nad tegutsevad väga vaikseti. Önged visatakse vette. Nende otsas on sööt kaladele.

Nüüd peab ootama. Varsti tulevad kalad sööma. Ja siis võib mõni õnge otsa jääda.

Ellil ja Aadil und sel ööl peale ei tule. Nad on valmis kasvõi hommikuni ootama.

Hh

TÄNA PLAANIS PÜÜDA HAUG!
KÜLL SEE OLEKS ALLES AU.
HAUGIL KEHA NAGU NOOL,
EIVII TEDA ÄRA VOOL.

HH

MILLISE SÖNA ALGUSES ON H-TÄHT?

A U G

A U K

O M M I K

A M M A S

O K S

I R M U S

KAS SAID KOKKU NELI H-TÄHEGA ALGAVAT SÖNA?

KÕIGE SUUREM HAUG

Aadi ja Elli kõnnivad järve kaldal.

„Huvitav, kas seal roostikus on praegu mõni haug?“ arutleb Elli.

Hea, kui on. Isa tahabki täna minna haugi püüdma.

„Haugi ninaesine

pole üldse kesine.

Haukab-ampsab väikseid kalu,

vesi täis tal toidupalu,“ luuletab ta.

Nad jõuavad kalameeste juurde.

Kalamehed harutavad võrke lahti. Nad arutavad omavahel.

„Kes sai sel aastal kõige suurema kala?“ küsib üks.

„Minu haug oli pea kümme kilo raske,“ ütleb teine.

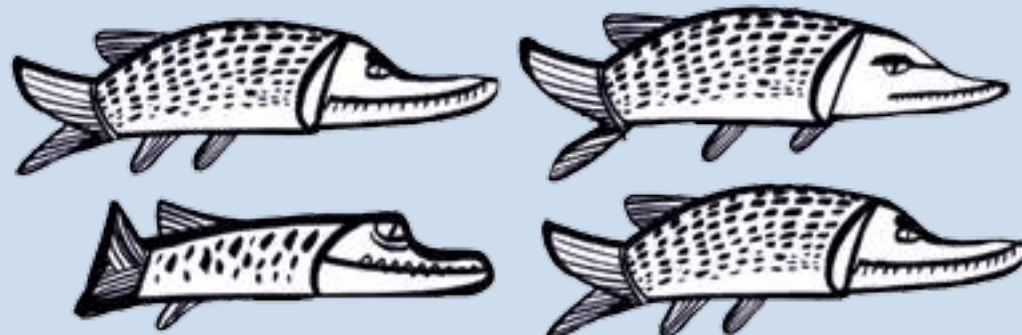
„Minu havipurikas kaalus rohkem,“ arwab kolmas.

„Palju ta siis kaalus?“ uurib esimene.

„Ei tea, mul ei olnud kaalu kaasas,“ ütleb kolmas.

„Oskate arvata, milline on minu kõige suurem haug?“ hakkab esimene naerma. „Eks ikka see, kes minema ujus.“

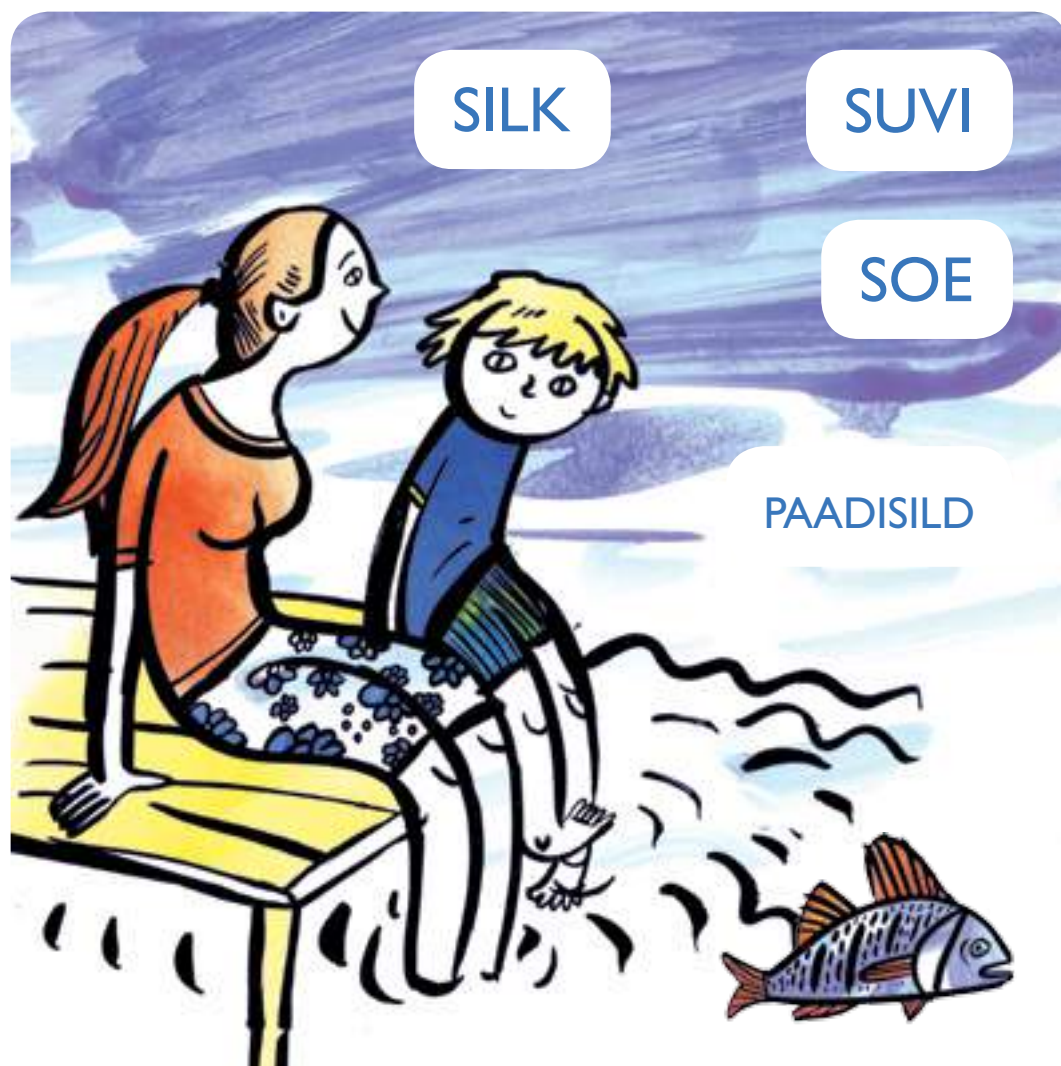
VÄRVI ÄRA TÄPSELT ÜHESUGUSED HAUGID.

Ss

SILMIS SÄDE, KALUR SÕUAB,
SAAGIGA TA KOJU JÕUAB.
SEE ON TÄNA SELGETÕDE,
VOOLAS PAATI MEREHÕBE.

SS

MÄLESTUSED

Suvest saab sügis. Ema ja Aadi räägivad järve kaldal juttu. Nende pere peab sõitma koju. Paari nädala pärast tuleb minna kooli.

„Nädalavahetusel käime kindlasti kalal!“ lubab ema.

Aadi noogutab.

„Väga tore suvi oli!“ ütleb ema veel.

Aadi on nõus.

Suvenädalad möödusid kala püüdes. Öösel magati telgis. Käidi külas.

Õnneks on neil nüüd palju ilusaid mälestusi.

„Mis sul kõige rohkem meeles on?“ küsib ema.

„See, kuidas õng puu külge kinni jäi,“ naerab Aadi.

„Mulle tuleb meelde äike. Püüdsime kala ja välku hakkas lööma,“ räägib ema.

KIRJUTA PUUDUV TÄHT.

	Ä	R	G

L	E		T

	I	I	G

Jj

JAANUARIS JÄRVEL JÄÄ,
ÄRA KALAPÜÜK EI JÄÄ.
JÄÄSSEVÄIKSE AUGU TEEN,
HOIAN ÕNGE SELLE SEES.

JJ

JOONISTA, MIDA KALAD TALVEL TEEVAD.

JÄÄPÜÜK

Järved ja jõed on jääkaane all. Lumele jäävad jäljed. Talv on käes. „Mis kalad jää all teevad? Kas nad jäävad magama?“ küsib Elli ema käest.

„Ei jää. Nad ujuvad ikka jää all ringi,“ ütleb ema.

„Sõidame jälle maale!“ teeb isa ettepaneku.

„Vaatame üle, kuidas talvel kala jää alt välja saab,“ ütleb ema.

Peipsi järvel on valge kaas peal. Valge jää on üleni musti täppe täis. Need on kalastajad. Kõik istuvad kannatlikult jääaugu kõrval ja ootavad kala.

Ema ja isa on kalur Jaanusega juba kokku leppinud. Jaanus on jäässe augu puurinud. Sealt peakski saama kala kätte.

Nad hakkavad kohe kala püüdma. Tuul on jäine. Aga kalapüüdjad ei hooli. Nad joovad termosega kaasa võetud sooja jooki.

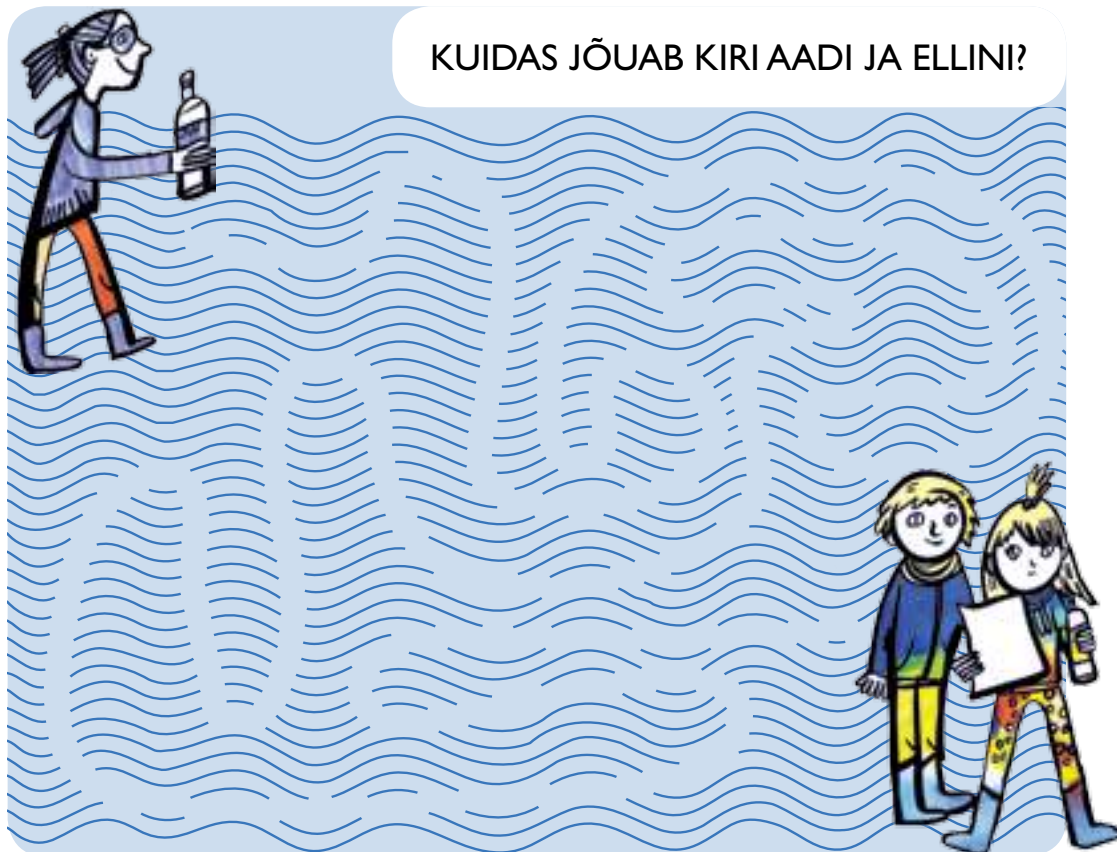
Ja varsti ongi üks kala käes!

Aadi kirjutab luuletuse:
MISTEEB KALA,
KUI ON TALV?
KUS ON SIIS SEE KALAPARV?
UJUB JÄÄ ALL UNISELT,
ÜLDSE MITTE LUMISELT.

Cc Qq Ww Xx Yy

KORJAN RANNAS PAKENDEID,
NAGU LOEKSIN UUDISEID.
VÕÕRAD TÄHED-SÕNAD NEIL,
TULNUD SIIA PIKKI TEID.
KAHJUKS MERRE SATUB PRAHTI,
SESTAP PEAN SIIN KALDALVAHTI.

KIRI

Kevad kutsub Elli ja Aadi peret rohkem õue. Ilmad on nii ilusad, et ei tahaks enam toas olla.

Matkaks on veel vara. Kuid igal nädalavahetusel käib pere looduses.

Täna on talgupäev. Inimesed koristavad õues.

Elli, Aadi, ema ja isa korjavad mererannas prahti. Lume alt on välja tulnud väga palju pakendeid. Neil on kirjad peal: Snickers, Twix, Coca-Cola, Yamaha ...

Aadi tirib liiva alt välja ühe pudeli. Ta tahab selle prügikotti pista.

Järsku märkab ta midagi pudeli sees. Ta keerab korgi pealt.

Pudelist tuleb välja kiri. See on võõras keeles.

„Elli! Ema! Isa! Ma leidsin pudelikirja!“ rõkkab Aadi.

Kõik tormavad kohale.

Ema uurib kirja. See on kirjutatud inglise keeles. Ema tõlgib.

„Tere! Olen 7-aastane tüdruk Prantsusmaalt. Elan Bordeaux' linnas. Minu nimi on Yvonne. Viskan selle kirja jõkke 10. augustil 2015. aastal. Lisan oma aadressi ...“

Aadi ja Elli teevad kirjast pilti. Nad koristavad veel viimase prahi kokku ja lähevad koju vastust kirjutama.

PUDELIPOST

Ff Šš Zz Žž

OTSI POEST SA KALALETTI,
KUS ON KALA MITUT MASTI.
KINDLASTI SEAL NÄED FILEED,
MÕNES TOIDUS SEES ŽELEE.

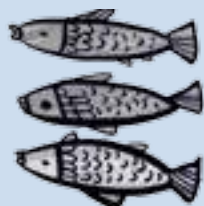
TÄDI ŽANNA KALAPOES ON MÜÜGIL SELLESED TOOTED.
VALI OMA LEMMIK!

KALAŠAŠLÖKK

KALAKONSERV

SUITSUKALA

KALAMARI

KALAPULGAD

SUŠI

KALAFILEE

KUIDAS KALA POODI SAAB

Alati ei ole aega kalale minna. Mõnikord ei naerata kalaõnn.

Õngitsed ja õngitsed, aga kala ei näkka.

Pealegi pole kala üldse lihtne aasta ringi püüda.

Aga kalaisu on suur.

Siis tea, et kala saad sa ikka süüa.

Mäletad, Aadi ja Elli vanaisa käis kalatraaleriga merel?

Tema ja teised kalurid püüavad palju kala. See kala läheb edasi kalatööstusesse. Kalatööstusi on suuri ja väikseid. Neis toodetakse kalatoite. Näiteks kalakonservi ja kalapulki.

Kui kalast on toit valmis tehtud, siis see pakitakse. Edasi sõidutatakse kalatooted poodidesse ja turgudele. Ja ongi käes aeg valida!

Turul töötab Žanna. Aadi ja Elli käivad tema käest kala ostmas.

Isa kiidab kalašašlõkki. Emale meeldib forellifilee. Aadi ja Elli armastavad suitsutatud kala. Taadile maitseb räim tomatis.

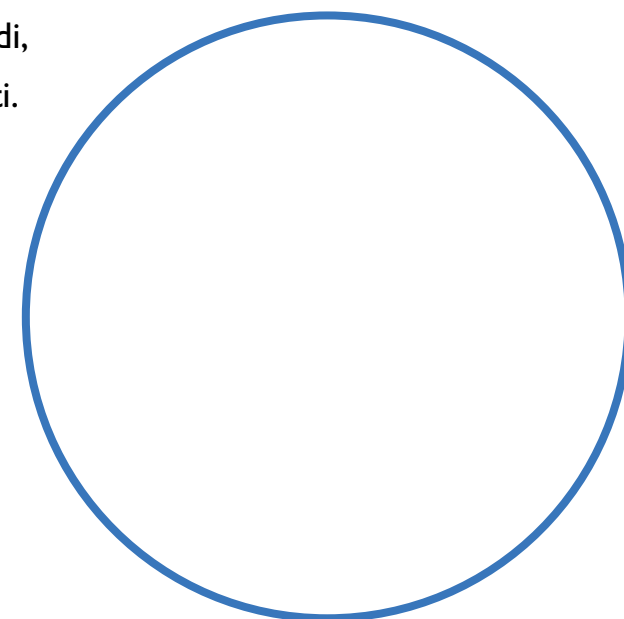
Kui lähed turule või poodi,

siis uuri kindlasti kalaletti.

Igäüks leiab sealt

midagi enda jaoks!

KUJUNDA
KALAKONSERVILE
KAANEPILT.

EMA TEEB ÕNGEVISET.

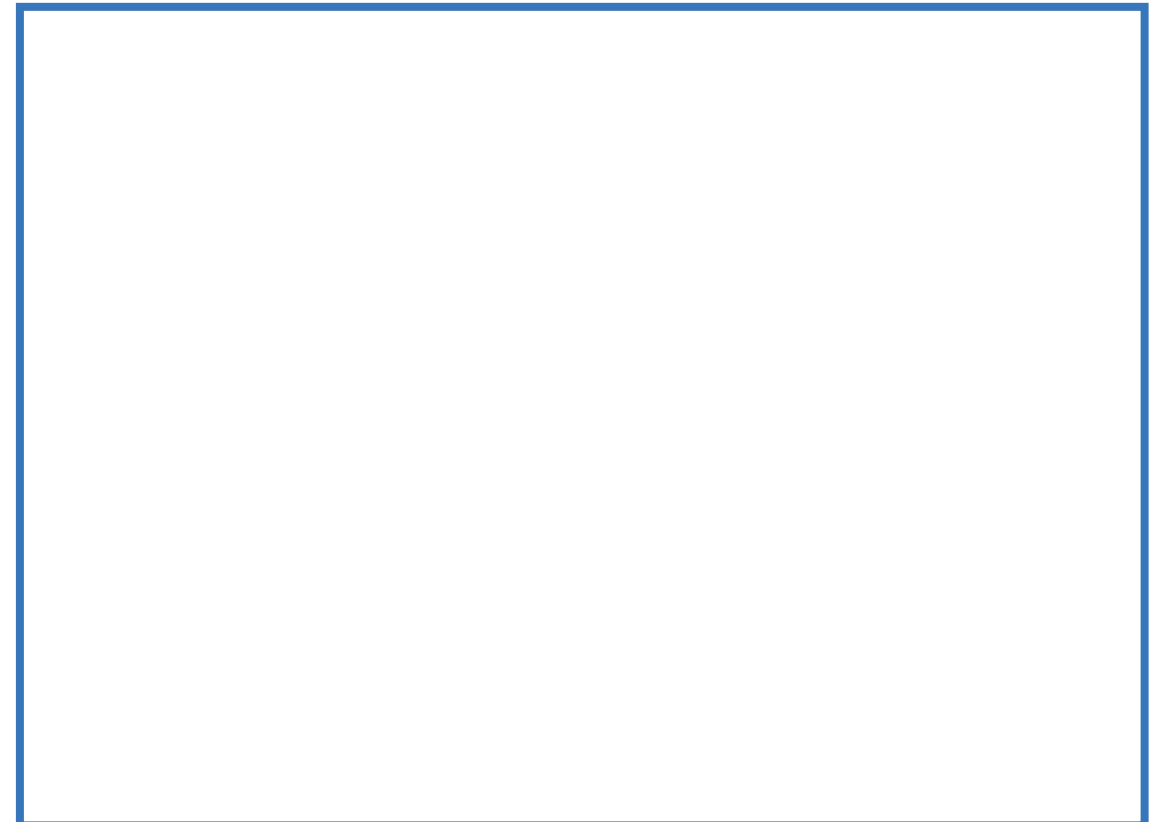
ISA JAVÄGA SUUR HAUG.

AADI JA ELLI
ESIMENE KALA.

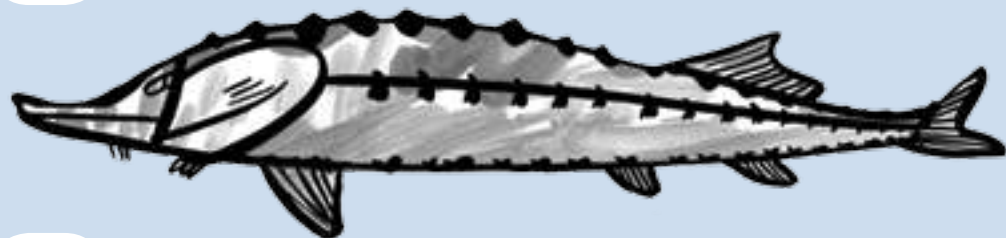

JOONISTA SIIA ÜKS ILUS MÄLESTUS ENDA SUVEST.

MITU KALA ON PILDIL?

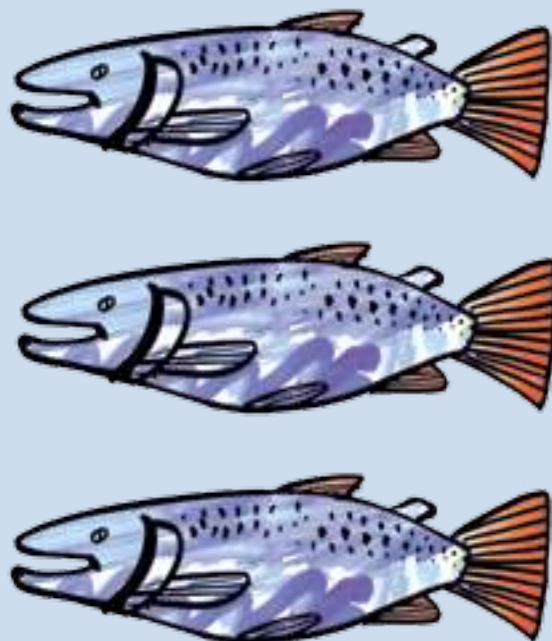
ÜKS TUUR ON VÄGA SUUR.

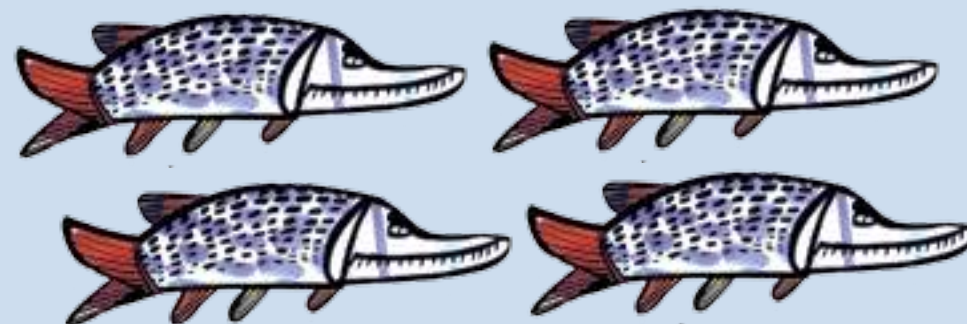
KAKS KOHA ON JUBA KOHAL.

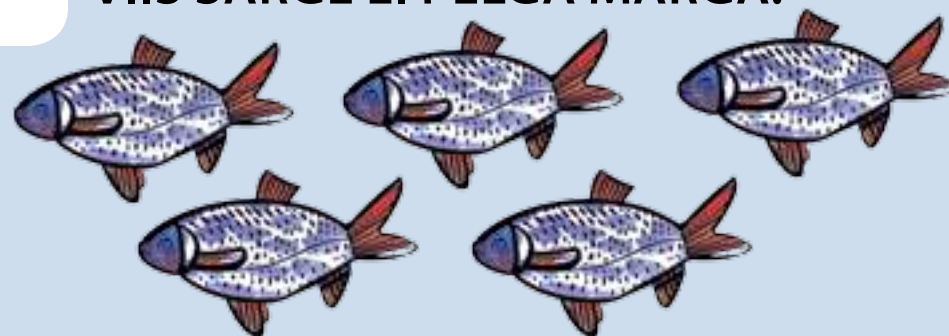
KOLMEL LÕHEL KODU SOOME LAHES.

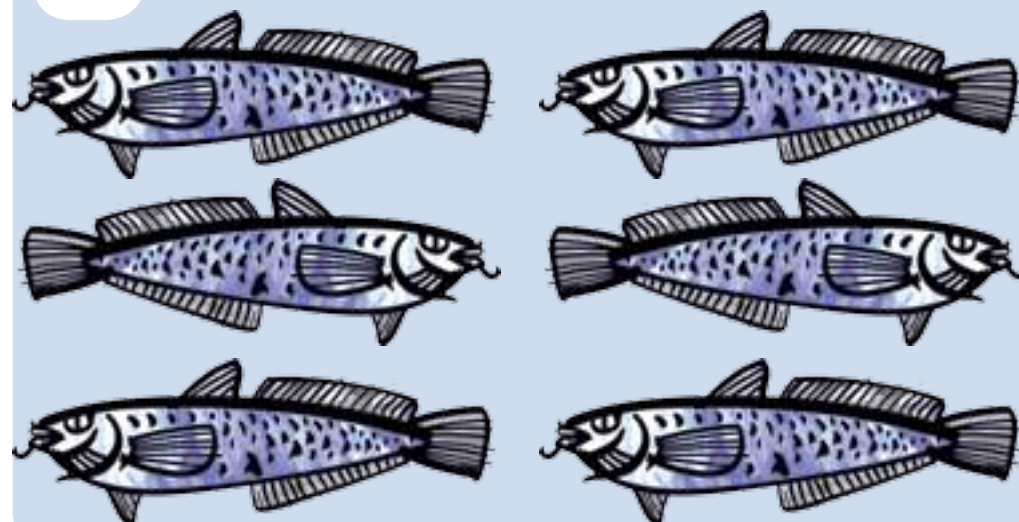
NELI HAUGI ON KAUGEL.

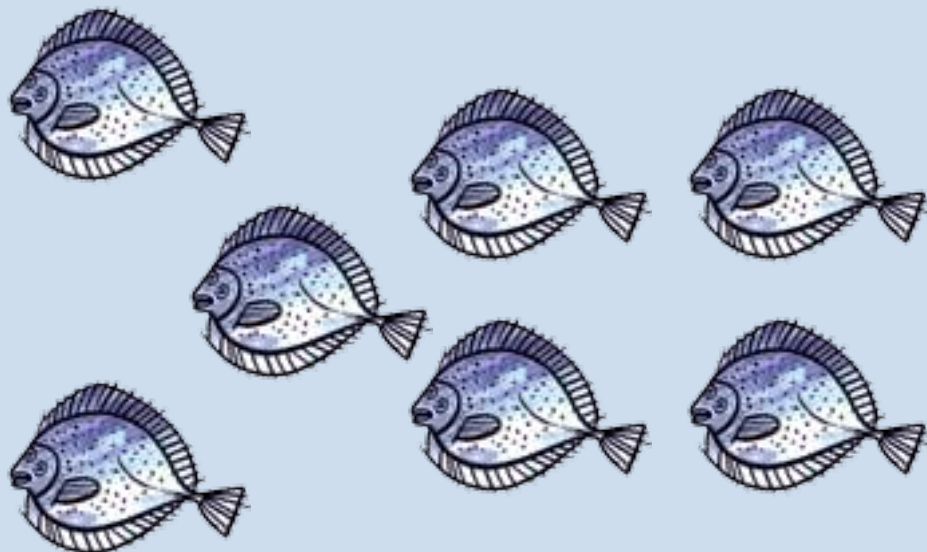
VIIS SÄRGE EI PELGA MÄRGA.

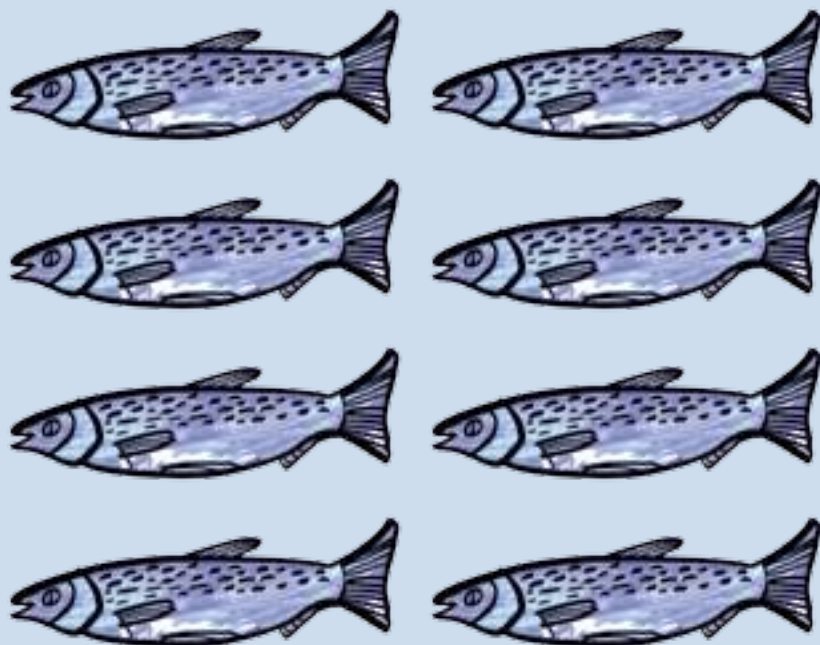
KUUT LUTSU KALDALE KUTSUN.

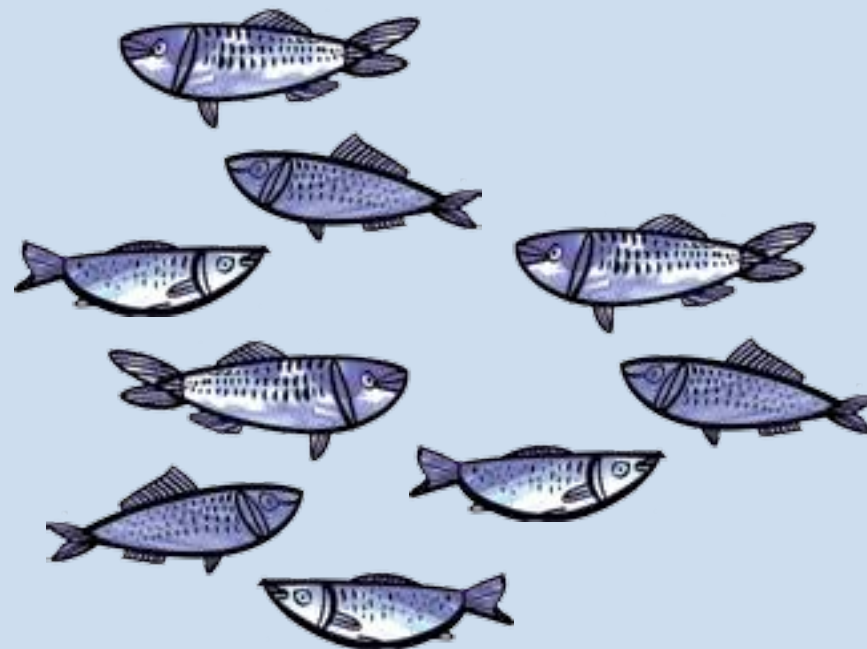
SEITSET LESTA OLI VAJA PESTA.

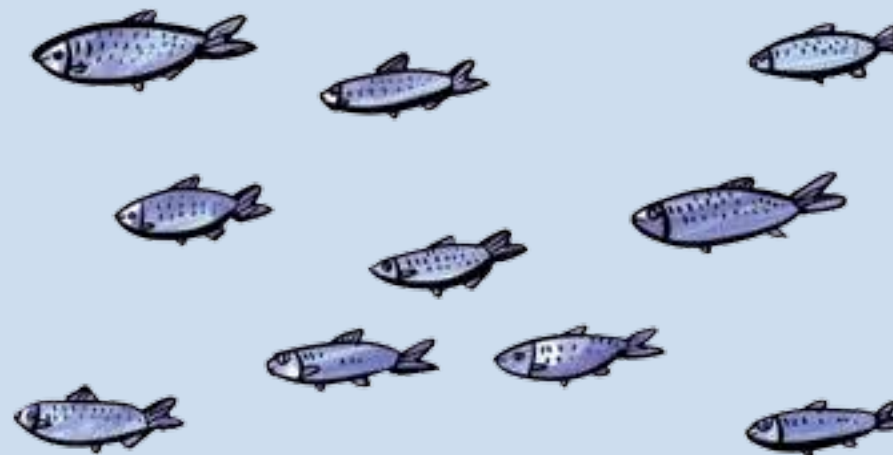
KAHEKSA SIIGA UJUSID RIIGA.

ÜHEKSAL RÄIMEL KÜLAS KÄIME.

KÜMNEL KILUL POLE VILU.

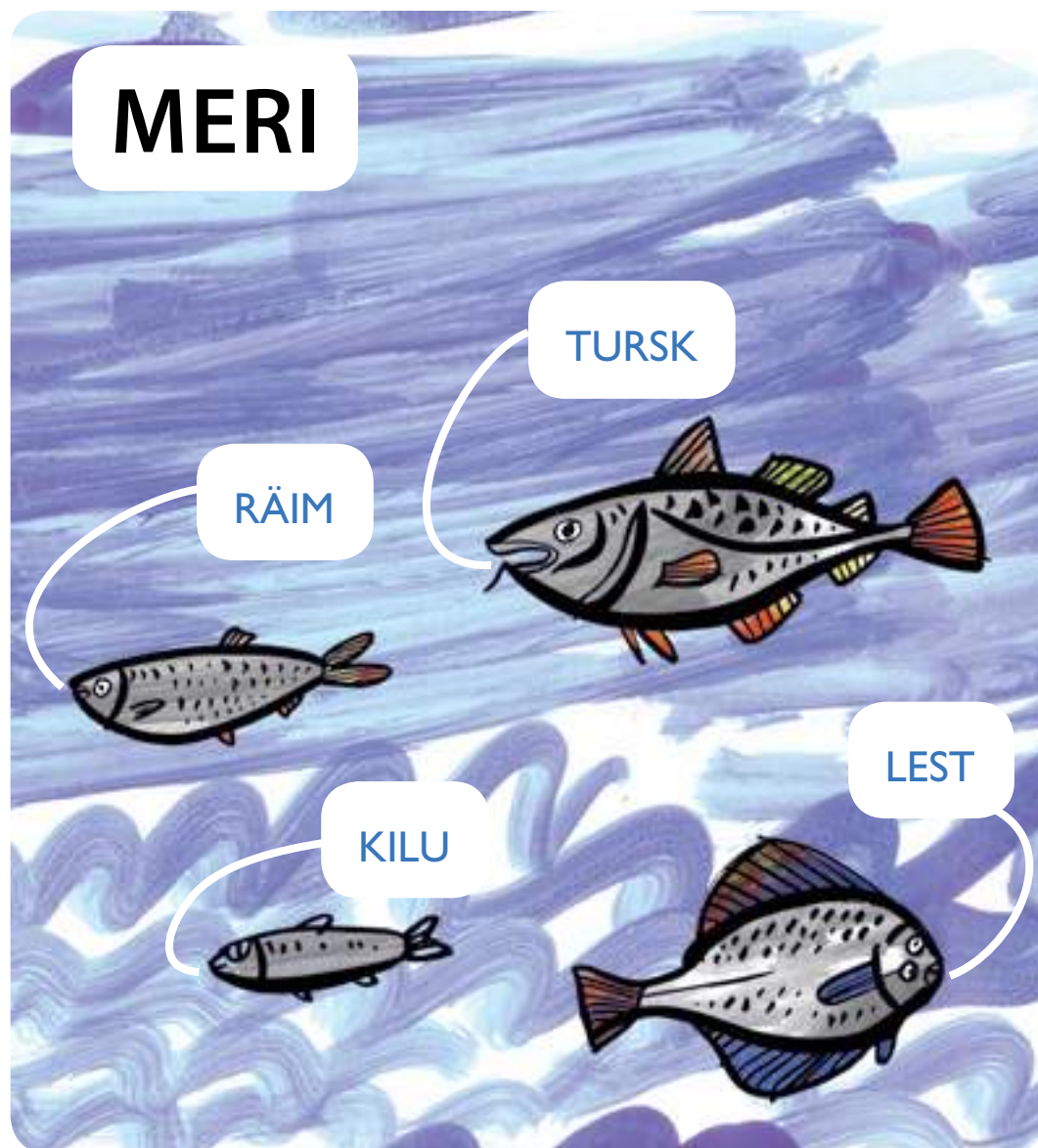
KUS KALAD ELAVAD

KALAD ELAVAD VEEKOGUDES.

KÕIGE SUUREM VEEKOGU EESTIS ON LÄÄNEMERI.

MEREVESI ON SOOLANE.

MERES ELAVAD MEREKALAD.

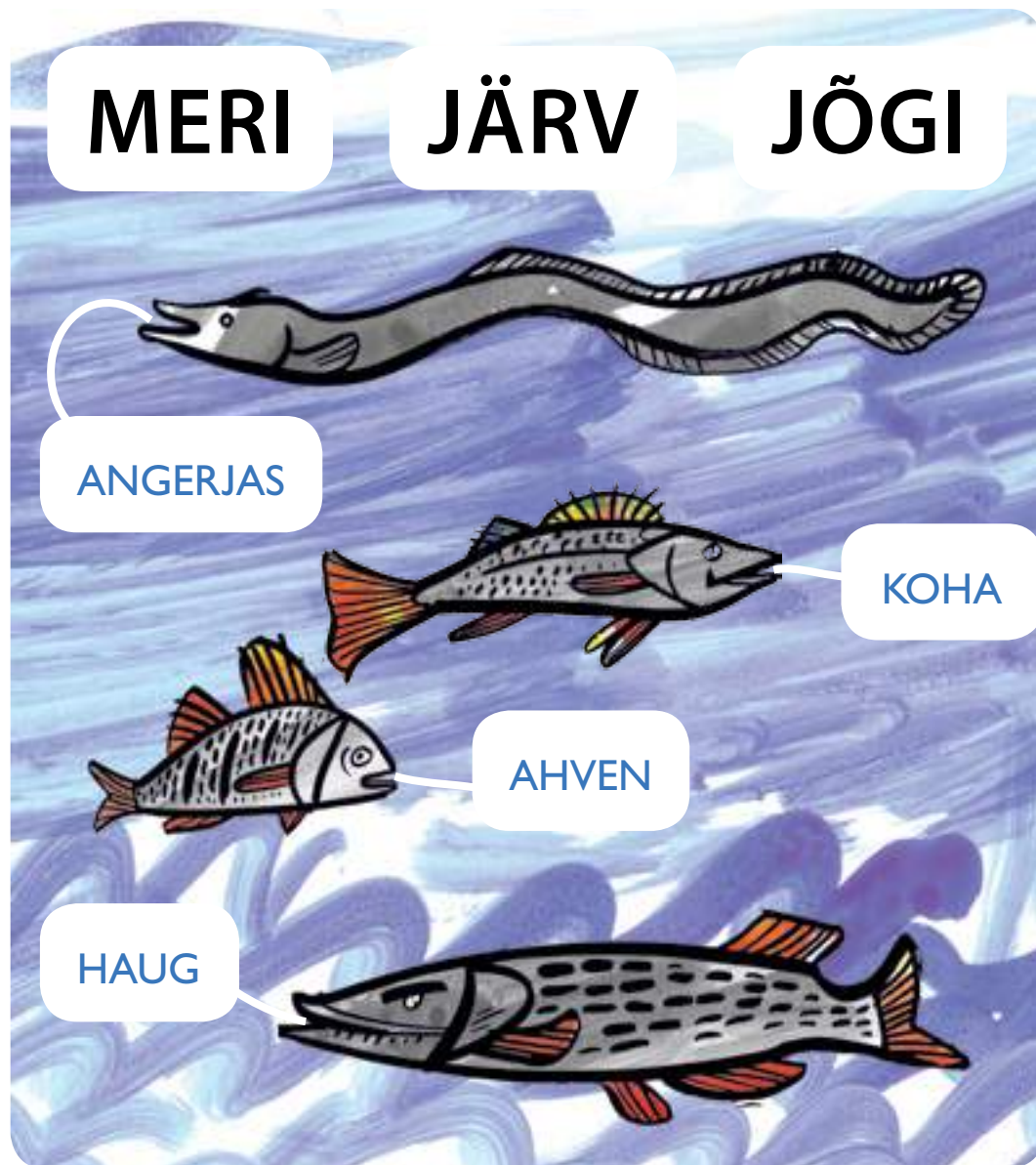
JÕED JA JÄRVED ON SISEVEEKOGUD.

NENDE VESI ON MAGE.

SEAL ELAVAD MAGEVEEKALAD.

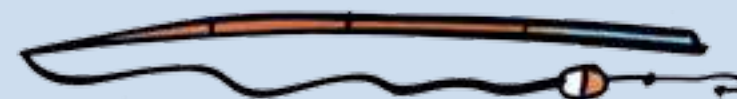

OSA KALU VÕIB ELADA NII SOOLASES MEREVEES
KUI KA MAGEDAS SISEVEES.
EESTIVETES ON KOKKU UMBES 80 KALALIIKI.
KALAD ELAVAD KA TIIKIDES JA KALAKASVANDUSTES.
SEAL KASVATATAKSE KALU TOIDUKS.

ÕNGITSEMISEKS VAJALIK VARUSTUS:

ÕNGERITV, NÖÖR JA KONKS

KÜHVEL USSIDE KAEVAMISEKS

PÄÄSTEVEST

SÖÖT KALADELE

KAHV

JOOK JA SÖÖK
KALAPÜÜDJALE

HAUG

ÄMBER

MILLAL KALA PÜÜDA?

Kala tasub püüda siis, kui ta tuleb sööma.

Sööma tulevad kalad:

- päikselise ilmaga hommikul ja õhtul;
- pilvise ilmaga;
- enne vihmasadu.

MIDA TEHA, KUI KALA EI NÄKKA?

Kala kättesaamine võib võtta aega.

Kõigepealt jäta meelde, et sul tuleb olla vaikset. Kala on kartlik ja läheb müra peale minema.

Kindlasti vaata, et konksu otsas oleks alati sööta.

Muidu kalal ei teki huvi.

Kui kala ei tule, katsu viia õng natuke eemale teise kohta ja proovi seal.

KUHU KADUSID KALAD?

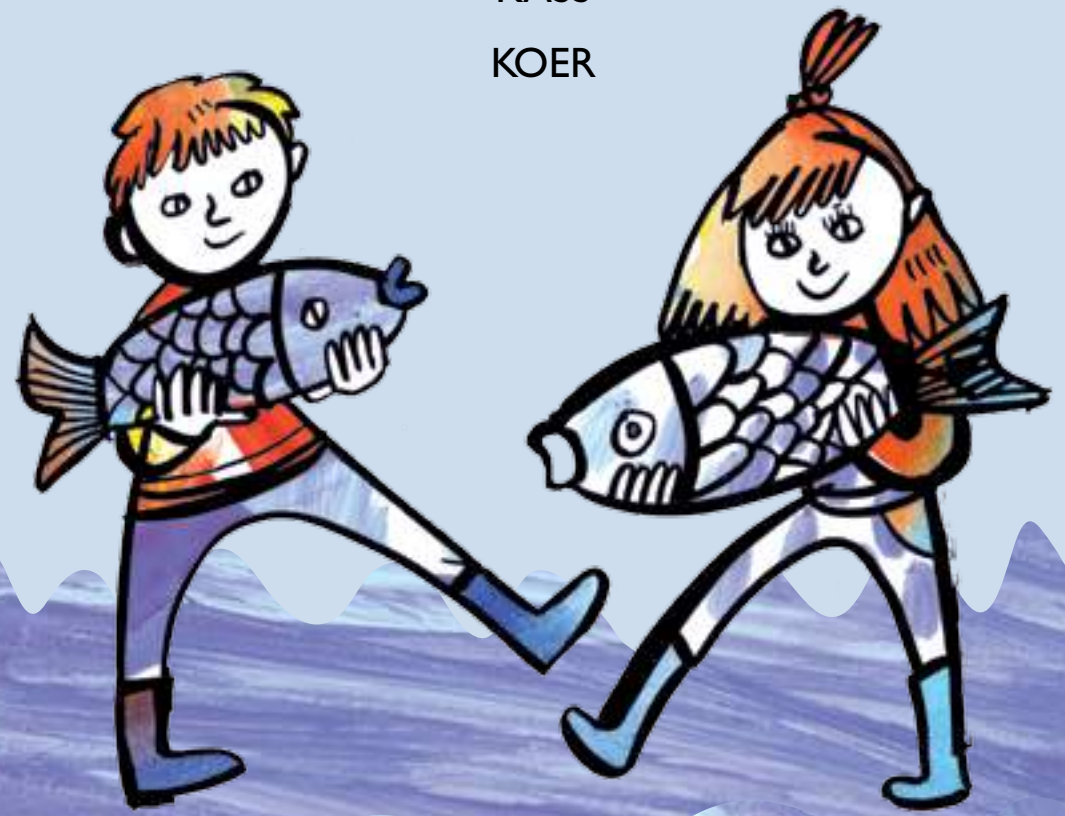
Tegelased:

AADI

ELLI

KASS

KOER

(Lapsed on jõudnud järve äärde. Hakkavad kala püüdma.)

Aadi: Küll on mõnus muda sees,
käia ringi kaldavees.

Elli: Mulksti vajub sisse kummik,
kalapüük on minu lemmik.

Aadi: Hakkame nüüd püüdma kala!

Elli: Kui käes on hommik vara!

Aadi: Viskan õnge vette.

Elli: Saame kala kätte.

(Õngitsevad natuke aega. Kala ei tule.)

Aadi: Kuhu jäävad kalakesed?

Elli: Ehk on väiksed söödapalakesed?

Aadi: Anna juurde leivapuru.

Elli: Nad ei taha süüa muru.

(Järsku kostab kellukesehelin. Kala on konksu otsas.)

Aadi: Oi, kas kuuled, tiriseb?

Elli: Kelluke nüüd heliseb?

Aadi: Õngekork kaob vette!

Elli: Haara õng nüüd kindlalt kätte!

Aadi: Kala ongi käes!

Elli: Rõõmustame kõigest väest!

Aadi: Küll on tore kalaõnn!

Elli: Kus see ämber meil nüüd on?

(Läheb otsib ämbri, paneb kala sinna sisse. Viib ämbri kaugemale selja taha. Tuleb tagasi ja hakkavad uuesti kala püüdma.)

Aadi: Kala läheb ämbrisse.

Elli: Õngekonks taas vetesse.

Aadi: Tss! Nüüd tasa oleme.

Elli: Vaikselt kala püüame.

(Selja taga kõnnib Kass. Näeb ämbrit, vaatab sinna sisse.)

Kass: Oi-oi, mis see siis on?

Lihtsalt kala ämbris on!

Võtan kaasa endale,

keedan suppi perele.

(Kass läheb kalaga minema. Natukese aja pärast kostab jälle helinat.)

Elli: Oi, ja jälle tiriseb!

Aadi: Kelluke nüüd heliseb!

Elli: Õngekork läeb sulpsti vette.

Aadi: Ongi tulnud kala kätte.

Elli: Ämbrisse nüüd läheb tema,
küll varsti rõõmustab me ema!

(Elli viskab kala ämbrisse.

Hakkavad uuesti kala püüdma.

Natukese aja pärast saabub Koer ämbri juurde.)

Koer: Oi mis kena kalake,
mulle lõunapalake.
Endaga ma kaasa võtan,
kalapraadi sööma tõttan.

(Koer läheb kalaga minema. Lapsed püüavad kala, aga hakkavad rahutuks muutuma.)

Elli: Mis nüüd lahti?

Aadi: Peame vahti.

Elli: Ei ühtki kala enam.

Aadi: Pole õnge otsas näha.

Elli: Saame neistki söönuks,
mis meil saada õnnestus.

Aadi: Viime koju, eks siis näis,
kas saame süüa kõhu täis.

(Lähevad ämbri juurde. Vaatavad tühja ämbrit.)

Elli: Oi, mis nüüd siis lahti on?
Kalad plehku pannud on!

Aadi: Kuhu kadusid me kalad?

Kas on all neil jalad?

Elli: Tühjalt koju läheme.

Nüüd on kurb me meel.

(Lähevad, tuleb vastu Kass, kel käes lõhnav supikauss.)

Kass: Tere, lapsed! Tulge külla!

Meil on teile üllatus.

Imemaitsev supp on see,
uhhaa, kui täpselt ütleme.

Aadi: Oi kui tore, nüüd läks hästi,
tühi kõht meil tegi tuska.

Elli: Kalasupist küll ei ütle ära,
see toob silmadesse sära.

(Hakkavad sööma. Tuleb Koer, käes taldrik kalakotlettidega.)

Koer: Tere, sõbrad, seltsilised!

Kas kotletti soovite?

Värskest kalast tegime.

Aadi: Oi, me kohe proovime!

Elli: Sest et meie kalasaak
kadunud on kuivalt maalt.

Aadi: Ämbris kalu oli kaks.
Nüüd tühi, nagu naks!
Elli: Arusaamatuks meil jäi,
kuidas ämber tühjaks sai.
Kass: Kena lugu küll!
Mina leidsin ühe kala.
Ehk see oli teie oma?
Koer: Ja mina leidsin teise kala!
Arvasin, et täitsa peremeheta
on kala jäänud valveta.
Kass: Andke andeks, sõbrad head,
ärge vaevake nüüd pead!
Koer: Meie seda tegime,
kalad kaasa võtsime.
Kass: Palun väga vabandust!
Koer: Enam iial nii ei tee!
Aadi: Seda tõesti rohkem te
ärge korrake!
Elli: Küsima peab ikka kohe,
lahked andma oleme!

Koer ja Kass koos: Nüüd on meile selge pilt,
et igal ämbril omanik.

(Suruvad leppimise märgiks käsi ja käppi.)

Aadi: Kuid sööme suppi edasi!

Elli: Meil oli kalapüügirõõm.

Aadi: Ja nüüd on maitsev supisõõm.

Elli: Ise puhastada kala
polnudki meil vaja
ega suppi keeta,
saime lihtsalt aega veeta.

Kõik: Homme jälle kalale
kõik koos me läheme!

LÕPULAUL

Küll on mõnus muda sees,
käia ringi kaldavees.
Mulksti vajub sisse kummik,
kalapüük on minu lemmik.

Õnge viskan vette,
ärge jääge ette!
Kala püüan ikka kaua,
et saaks katta söögilaua.

Pakun kalasuppi, praadi,
kalapihve mitut moodi.
Kala süüa ma iga päev,
kasvan suureks kõigest väest.

LAHENDA RISTSÕNA.

A U G

A R

P A T

K I L U

O N K S

K H V

E S T

N U G

P L V

Ä R G

S S

